

OHÄLSA • SID 23

Insatser kan
sätta spår

INTERVJU • SID 20

Överlevaren
räddar andra

TJUGO FYRA 7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#44 | December 2019

Christofer Ericsson med hunden Lego gör sig klar för sökinsats i en rökfylld tågagn. Genom ett unikt samarbete med räddningstjänsten i Hultsfred får brukshundklubben möjlighet att öva räddningshundar under realistiska förhållanden.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Avancerat hundgöra

■ Svenska Brukshundklubben är den tredje största av de 18 frivilliga försvarsorganisationerna med omkring 60 000 medlemmar. SBK utbildar hundar och hundförare på uppdrag av flera myndigheter, bland andra Försvarsmakten och MSB. Utbildningen är krävande för både förare och hund och i Sverige finns 19 godkända ekipage.

I början av november kördes en nationell träningshelg i samarbete med räddningstjänsten i Hultsfred.

– Det är viktigt att få prova på hur det skulle kunna se ut när man ställs inför en riktig insats. Här är det riktiga brandmän som kör ett scenario, säger Ellen Knutsson.

Sidan 14

KRISBEREDSKAP

Risk för brist på läkemedel

Det finns ingen garanti för att vi vid kris har medicin att tillgå. Inget beredskapslager, och ingen myndighet med övergripande ansvar.

Sid 4

CBRNE-DAGAR

Värre än Nordirland

– Vi har mera skjutningar och sprängningar än man hade på Nordirland under pågående konflikt med IRA, så illa är det.

Sidan 16

SYSTEMLEDNING

Region med mer resurser

Göteborgsregionen, med 14 kommuner har startat gemensam ledning av operativa insatser.

Sid 27

Ökat fokus på demokratifrågor

Det lackar mot jul och vi lägger strax ännu ett år bakom oss. MSB har under året fyllt tio år, och under den tiden har mycket hänt.

De senaste åren har den kommunala räddningstjänstens roll lyfts fram tydligare, och nu finns en beslutad handlingsplan för åren 2020-2022 som förankrats brett. Det innebär att vi kan samla ihop utvecklingen av kommunernas räddningstjänster på ett mer samordnat sätt än tidigare.

Jag vill påstå att vi har ett funktionellt krisberedskapssystem, som i vissa avseenden överträffar den fredstida beredskap som fanns under den tid då det svenska civila försvaret var som starkast. Det har sina brister, systemet behöver fortsätta utvecklas men basen finns där, övas ofta och fungerar.

Arbetet med ett modernt civilt försvar har kommit igång, det bygger på och utgår från krisberedskapen – och kommer steg för steg att stärka vår motståndskraft mot alla kriser, inte bara militära. Men enormt mycket återstår att göra för att skapa ett sammanhållet totalförsvar, och just nu är gapet mellan satsningarna på den civila respektive den militära delen av totalförsvaret mycket stort. Vi kommer att behöva vidta kraftfulla åtgärder de kommande åren även på den civila sidan.

Målen för samhället säkerhet är vägledande och styrande, med stort fokus på liv och hälsa, och samhällets funktionalitet. Även det tredje målet, att värna demokrati, mänskliga rättigheter och rättssäkerhet har under den senaste tiden fått förnyad aktualitet. När vi nu anträder ett nytt decennium för att utveckla samhällsskyddet och beredskapen anar jag

LEDARE

Dan Eliasson
Generaldirektör, MSB

När jag började på MSB var min övertygelse att den kommunala räddningstjänsten hade anträtt en resa i riktning mot förstatligande.

att vi kommer att behöva fokusera mer på att värna demokratin och lyfta demokratifrågorna bland annat genom att vårda trygghet och säkerhet i vardagen. Några av våra syskonmyndigheter pekar på att vi befinner oss i en gråzon redan nu, och aktiviteter pågår som sätter våra demokratiska värden under press.

Jag blir alltmer övertygad om att vi kommer att behöva öka tempot längs hela hotskalan och att det beror på alla de risker och sårbarheter vi har identifierat. Det handlar om klimatförändringarnas konsekvenser, cybersäkerheten, försörjningsberedskapen och oron för att stad och land slits isär – glesbygden som ropar efter service, staden som brottas med segregering och grov brottslighet.

Vi som har ett ansvar på nationell nivå behöver stödja kommunerna, som har det primära ansvaret för att hantera samhällsstörningar. Allt startar till syvende och sist i den nära hemmiljön – i familjen, hemorten, kommunen. Det är också där det grundläggande demokratiska samtalet äger rum, vid köksbord, i föreningslokaler och i fikarum.

När jag började på MSB var min övertygelse att den kommunala räddningstjänsten hade anträtt en resa i riktning mot ett förstatligande. Jag har mer än en gång tänkt att det vore klokt, men ju mer jag tänker på den saken har jag rört mig närmare en annan hållning.

Erfarenheterna från skogsbrandssommaren 2018 gav fler nya perspektiv på frågan om hur vi organiserar samhällets förmåga att hantera komplexa olyckor. Det blev väldigt tydligt att stora komplexa skogsbränder behöver många människor med någon form av brandsläckningskunskap, under lång tid.

I dagarna har MSB lämnat en rapport om räddningstjänsterna till regeringen. Den beskriver utvecklingen under 50 år vad gäller personalförsörjningen:

1969 fanns det 3 800 heltidsanställda på räddningstjänsterna, 17 400 på deltid och till det kom 30 000 organiserade i räddningstjänst. Idag har vi fler heltidsanställda, 4 900, plus 10 600 på deltid – men endast några få tusen i räddningstjänst. På 50 år har alltså antalet krympt från 50 000 till cirka 17 000.

Nu växer intresset för räddningstjänst igen, särskilt i skogsbrandsdrabbade kommuner. Det organiserade engagemanget är viktigt att ta vara på, både för att öka beredskapen och förmågan hos fler att ingripa när något inträffar – och för att det bidrar till att bygga tillit och förtroende mellan människor. Grannar som hjälps åt, det betyder mycket för tryggheten i ett samhälle.

Staten har redan i mycket stor utsträckning tagit bort sin synliga resurs ute i kommuner, och det gäller inte minst på de områden som handlar om trygghet och säkerhet. Tingshus, polisstationer, arbetsförmedlingskontor och så vidare har avvecklats. Posten har inte längre den roll som offentlig hjälpare i samhället som den en gång hade. Kvar finns brandstationen. Alldeles oavsett hur den bemannas så finns i alla kommuner (utom två) en egen brandstation. Idag tror jag vi ska vara mycket rädda om den resursen, som också är en symbol för vår förmåga att ta hand om varandra. Precis som vi behöver vara rädda om frivilligorganisationerna och deras insatser för att bygga motståndskraft och mellanmännisklig tillit.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskapsansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSBs officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: MSB, Tjugofyra7, 651 81 Karlstad. **E-post:** redaktionen@tjugofyra7.se
Webb: www.tjugofyra7.se
Upplaga: 27 000 exemplar.
Tryck: Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.
Tryckdag: 12 december.
Nästa nummer är ute: 24 mars.

INNEHÅLL #44

8

24

16

34

NYHETER

MSB utbildar i terrordskydd

Sidan 6

Ny fortbildningstjänst

Sidan 7

Behövs fler räddningstjänster

Sidan 7

Västerås körde mini-TFÖ

Sidan 8

CBRNE-DAGARNA

"Värre än Nordirland på 70-talet"

Sidan 16

Skyddsmask 90 nyttillverkas

Sidan 18

BRANDSKUM

Vattendimma effektivast och bäst för miljön

Sidan 24

ERFARENHETER

VMA utan meddelande

Sidan 34

Varsågod, snart är nya systemet för vädervarning här, kan Camilla Palmér, SMHI, säga. Det ger bättre besked om konsekvenser, både till myndigheter och allmänhet.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

Vädervarning utvecklas

■ Nya systemet tar hänsyn till påverkan och konsekvenser

KISTA

Ett nytt system för vädervarning har påverkan och konsekvenser med i beräkningarna.

– Det kommer leda till mer välunderbyggda beslut, säger Åsa Granström, SMHI.

Samtidigt ändras varningsklasserna 1-2-3 till gul-orange-röd.

■ SMHI började arbetet med ett nytt, konsekvensbaserat varningssystem för tre år sedan, i april 2021 ska det börja användas.

Syftet är att ge bättre beslutsunderlag och öka samhällets förmåga att hantera allvarliga vädersituationer.

Idag är kriterierna för att utfärda varningar i stor utsträckning lika över hela landet, men konsekvenserna kan bli väldigt olika.

En viktig faktor för det konsekvensbaserade systemet är bedömningar efter lokala och regionala förutsättningar.

– Vi ser över vad vi kallar tröskelvärden, exempelvis vilka snömängder som är rele-

vanta för varning i Norrbotten respektive Stockholm. I dag har vi samma varningsnivå över landet om det snöar samma mängd.

I framtiden kommer varningsnivå utfärdas utifrån vilken påverkan vädret kommer att ha.

– Varningsinformationen kan anpassas för situationen, till regionala förutsättningar och tydligare beskriva vad den står för. Förstår man vilka konsekvenser ett väder verkligen innebär blir beslutsunderlaget bättre, säger Åsa Granström.

De differentierade tröskelvärdena över landet och för olika typer väder ska SMHI och länsstyrelserna komma överens om.

När det nya varningssystemet införs kommer fler myndigheter vara inblandade innan beslut om varning tas, bland annat får länsstyrelserna ha synpunkter på SMHIs förslag.

– SMHI kan inte självt veta hur samhället påverkas av vädret. Den kunskapen finns ute i samhället, hos länsstyrelser,

Tydligare

”En av de vanligaste frågorna vi får vid vädervarningar är vad det innebär. Det kommer vi vara bättre rustade att svara på i framtiden.”

Åsa Granström, SMHI

kommuner, räddningstjänster, säger Åsa Granström.

När SMHI i sin övervakning av vädret gör en grundbedömning att det är aktuellt med en vädervarning, kommer i korthet följande ske:

■ Varningsförslaget skickas till länsstyrelserna via Wis. Situationen förklaras och länsstyrelserna ombeds återkoppla med regionalt perspektiv om vad som eventuellt behöver vägas in före beslut.

■ Vid behov kan regional eller nationell samverkanskonferens genomföras.

■ SMHI får tillbaka underlaget och tar beslut om vädervarning.

– Vi uppskattar att hanteringen tar några timmar. Om förloppet är snabbt och vi inte har tid att vänta, då tar vi beslut och frågar sen för eventuell korrigering av varningen.

Projektledaren Camilla Palmér påpekar att det nya systemet ger bättre förutsättningar att vara förberedd.

– Inblandade aktörer får informationen först, kommer att vara förberedda när den når allmänheten. Det främjar förmågan till högre beredskap och förberedelse hos dem själva.

Förändringen av varningsklasserna är en markering att något nytt införts, men också för att bli tydligare. Det råder ingen tvekan om vilken varning av gul-orange-röd som är allvarligast.

– I dag kan fortfarande finnas osäkerhet om vad som är värst, 1 eller 3, säger Åsa Granström.

Det nya varningssystemet kommer också ge allmänheten bättre möjligheter att förbereda sig.

– En av de vanligaste frågorna vi får vid vädervarningar är vad det innebär. Det kommer vi vara bättre rustade att svara på i framtiden.

I december ska beslut tas om första upplagan av tröskelvärden. Innan starten våren 2021 är det många processer som ska förändras. Checklistor för tib (tjänsteman i beredskap) ska uppdateras, metodstöd och anpassning i Wis ta fram.

– Vi pratar ett helt krisberedskapssystem. Samverkan har varit grundstommen i vårt arbete, det har varit oerhört viktigt att ha med aktörerna för att förstå hur systemet kommer hanteras hos dem, säger Camilla Palmér.

PER LARSSON

MER FRÅN MÖTESPLATS SAMHÄLLSSÄKERHET SID 9-13

Risk för brist på läkemedel

■ Inget beredskapslager – ingen myndighet har övergripande ansvar

Det finns stora problem med restnoteringar av läkemedel. Vid en kris kan situationen snabbt förvärras, tillgången är i många avseenden inte garanterad.

Läkemedelsförsörjning är minst sagt en samhällsviktig verksamhet.

Men det finns ingen garanti för att vi vid kris har medicin att tillgå, inget beredskapslager.

Ingen myndighet har övergripande ansvar – tillgången hänger till stora delar på marknaden.

■ Tidigare i höst blev bristen på sjukvårdsmateriel akut i fem regioner, mängder av operationer fick ställas in.

Det finns även stora problem med restnoteringar av läkemedel, tillgången är i många avseenden inte garanterad. Vid en samhällskris kan situationen snabbt förvärras.

– Den beredskap som tidigare fanns har till stora delar avvecklats, liksom de nationella beredskapslagren, säger Eva Leth, forskare vid Lunds universitet.

Apoteket AB hade ansvar för planering av läkemedelsför-

sörjning inför svåra påfrestningar, det försvann vid omregleringen. Ingen annan har fått motsvarande uppgift.

– I dagsläget saknas ett sammanhållet ansvar för den nationella läkemedelsförsörjningen till öppna och slutna vårdformer. För slutna vård finns det krav på att vårdgivare ska säkerställa tillgång till läkemedel även vid kris, höjd beredskap och krig. Men det finns inga preciseringar av vad ansvaret innebär eller vad som förväntas uppnås utifrån svaret, säger Eva Leth.

I Region Skåne, där Eva Leth har sin grundanställning, uppmärksammades problemet 2015 i risk- och sårbarhetsanalysen. Kontakt med Socialstyrelsen gav besked att man där identifierat samma problem.

Det ledde till ansökan om medel ur MSBs krisberedskapsanslag (2:4) för att kartlägga problemet djupare.

Uppdraget blev att ge klarhet

Komplex område
"Ansvarsbilden är fragmenterad och det finns rena luckor där ingen har ansvar."

Eva Leth, forskare, Lunds universitet

i vilka läkemedel som behöver omfattas av kontinuitetshandling för fungerande läkemedelsförsörjning och att bidra till att lösa behovet över hela hotskalan genom förslag på åtgärder och regeländringar.

– Vi har kartlagt hela försörjningskedjan, det hade ingen gjort tidigare.

Till projektet kopplades sakkunniga inom exempelvis medicin, farmaci, juridik, upphandling, beredskap och säkerhet, transport och logistik. Myndigheter, regioner, branschföreningar och näringslivet har medverkat.

Projektet har gjort en fördju-

pad studie av krisberedskapen inom området och även jämfört med regler och rutiner i andra länder.

– Hur andra länder gör påverkar oss.

Samtliga 21 regioners läkemedelsförsörjning har kartlagts. Efter tre års arbete har rapporten "Resursförstärkt läkemedelsförsörjning inför kris, höjd beredskap och krig" publicerats.

För att säkra tillgången till läkemedel föreslås bland annat:

■ Snabbutredning för bildande av en ny myndighet, "Läkemedelsförsörjningsmyndigheten" med Läkemedelsverket

som vårdmyndighet, för systemöverblick och med ansvar för att säkra försörjning av och beredskap för läkemedel, nutritionsprodukter och tillhörande sjukvårdsmateriel.

■ Ny lag om obligatorisk omsättningslagring av vissa läkemedel för att trygga tillgången. Tillverkare, partihandlare/importörer föreslås åläggas att hålla lager som motsvarar tre månaders försäljning. Nya myndigheten föreslås utreda vilka läkemedel som behöver omsättningslagras, samt ansvara för att obligatorisk lagringsskyldighet kommer till stånd och att tillsyn av att den uppfylls.

– Någon måste ha ansvar för helheten, ha en överblick och kunna prioritera resurser i den svåraste av situationer. Vi behöver också säkra buffertar för läkemedel som är livsavgörande. På vissa nivåer handlar det om att behålla och utveckla befintliga skyldigheter. Men vi

edel

FOTO: THOMAS HENRIKSON

måste ha med hela flödeskedjan. Läkemedelstillverkare, partihandlare och regioner föreslås ges skyldighet att lagrhålla för att säkerställa den nationella tillgången till läkemedel. För regionerna måste det vidare utredas hur det ska se ut och gå till, den uppgiften fanns inte inom ramen för vårt projekt, säger Eva Leth.

I studien har olika flöden kartlagts, från råvaruindustri fram till konsument i olika vårdformer, inom IT och för blodproduktion.

– Generellt när det gäller komponenterna i försörjningskedjan kan vi säga att området är komplext och marknadsstyrt, ett rent handelsflöde. Det är sårbart, utsatt för risker och hot. Ansvarsbilden är fragmenterad och det finns rena luckor där ingen har ansvar.

Sett ur ett krisberedskapsperspektiv finns det flera som har nyckelroller men inget reglerat ansvar för krisbered-

skapen, konstaterar Eva Leth.

– Det finns heller inget utpekad ansvar för tillgång och prioritering av resurser. Tillverkare och grossister levererar enligt de krav vi ställer, men det finns inga krav på särskilda lager i Sverige, eller att de lager som finns är till för Sverige.

I lagen om extraordinära händelser finns en paragraf om bistånd, exempelvis kan en region i kris bistås av en annan region.

– Men den är inte tillämpbar inom läkemedelsområdet, enligt regelverket kan man inte flytta läkemedel mellan sjukhus eller regioner för att hjälpa varandra, som man gör med andra artiklar.

En resurs som identifierades när flödet av läkemedel kartlades var överproduktionen av vissa läkemedel.

Bland allmänt utbytbara läkemedel blir varje månad den vara med lägst pris inom varje förpackningsstorleksgrupp be-

nämnd som ”periodens vara”.

– Det som inte säljs under periodens vara avskrivs och går till destruktion. I dag återförs inte dessa -läkemedel in i flödet.

Det konstateras också att slutenvården 2018 omsatte läkemedel för 9,4 miljarder, öppenvården 47 miljarder och apoteksmarknaden som helhet 57 miljarder kronor.

– När jag började med arbetet fick jag höra att läkemedelsförsörjningen i Sverige är regionernas ansvar som vårdgivare, men öppenvårdsdelen visade sig vara den mest omfattande.

Vid brist på läkemedel kan det slå hårt mot de som kontinuerligt behöver någon form av medicin.

– Den enskilde bör nog ha lite framförhållning, inte vänta tills man tagit sista dosen eller tabletten innan man hämtar ut mer. Det här behöver även föreskrivare informeras om, säger Eva Leth.

– Det är mycket allvarligt

– Det här är mycket allvarligt, oerhört viktiga saker som påverkar vårt land. Och det behöver alla beslutsfattare förstå.

Det säger Annika Bergman, Socialstyrelsen, om den sårbarhet i läkemedelsförsörjningen som rapporten från Lunds universitet presenterar.

■ Studien är beställd av Socialstyrelsen. Annika Bergman, legitimerad apotekare och senior rådgivare i läkemedelsfrågor på Socialstyrelsens krisberedskapsenhet, är initiativtagare till kartläggningen.

Hon konstaterar att rapporten är ett kunskapsunderlag som ganska tydligt ger besked om komplexa system och många sårbarheter, inte minst just in time-beroende och importberoende.

– Tidigare i höst, när det tog slut på sjukvårdsmateriel i fem regioner, fick vi en förvarning om vad som kan hända. Framförallt behöver vi lager, omsättningslager där vi inte kasserar något utan använder läkemedlen och samtidigt fyller på. Så har de flesta länder det.

I Sverige skedde en förändring när vi gick med i EU 1995.

– Då beslutade regeringen att inget skulle lagrhållas, det gällde även beredskapslager av läkemedel som började skalas bort. Senare när vi fick omorganisation av apoteksverksamheten och gick från

Påverkar landet

”Och det behöver våra beslutsfattare förstå.”

Annika Bergman, Socialstyrelsen

monopol till privata aktörer, då fick ingen uppdraget att ha viss beredskap för läkemedel. Det glömdes bort, säger Annika Bergman och fortsätter:

– För att vårt lilla land ska ha en fungerande läkemedelsförsörjning behövs en nationell samordningsfunktion, ett utpekat ansvar. Det har man i andra länder.

En viktig aspekt, påpekar Annika Bergman, är alla människor i arbetsför ålder som har kroniska sjukdomar och dagligen behöver läkemedel. Det kan vara antidepressiva mediciner, mot hjärt-kärlsjukdomar eller diabetes.

– De får läkemedel för att må bra och kunna gå till arbetet. Om de inte kan det får det snabbt svåra konsekvenser för vår infrastruktur.

– Dessutom är läkemedelsbrist en viktig patientsäkerhetsfråga. Om man är sjuk ska man ha rätt att få den läkemedelsbehandling som läkaren förskriver för att bota eller lindra sjukdomen och därmed undvika lidande och försämring av hälsotillståndet.

PER LARSSON

Utredning om vårdens beredskap

■ Regeringen tillsatte i augusti 2018 en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap.

Utredaren ska också lämna förslag på hur hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera sådana händelser bör utvecklas på lång sikt.

15 november i år, efter kri-

sen med sjukvårdsmateriel, kom ett tilläggsdirektiv att även överväga och analysera nödvändiga åtgärder för att förebygga och hantera situationer med brist på hälso- och sjukvårdsmaterial samt läkemedel då inte någon allvarlig händelse påverkar försörjningen.

Utredningen ska redovisas 30 september 2021.

I samarbete med Polisen har MSB startat en utbildning i att skydda sig mot terrorattentat. Först ut är idrottsrörelsen och arenaägare med stora publika arrangemang.

FOTO: JOHAN EKLUND

Skydd mot terrorattentat

■ Polisen och MSB genomför bred utbildning

Tillsammans med Polisen har MSB startat en utbildning på bred front i hur samhället försvårar och skyddar sig mot terrorattentat.

Genom ett samarbete med Riksidrottsförbundet var säkerhetsansvariga inom idrottsrörelsen först ut att utbildas.

■ Efter terrordådet på Drottninggatan 2017 fick MSB i uppdrag av regeringen att öka trygghet och säkerhet i offentlig miljö.

En del i uppdraget är att ge stöd till verksamheter där det samlas mycket människor – i handeln, lokaltrafiken eller på idrottsarenor.

– Vi arbetar inom alla områden MSB har ansvar för. Det är medvetandehöjning hos allmänheten, höja kompetens och förmåga hos privata och offentliga aktörer som verkar i offentlig miljö och sen ska vi verka för bättre samhälls- och stadsplanering samt fysiskt skydd, säger Jonas Eriksson, MSB.

Polisen och MSB har tagit fram ett utbildningsmaterial

som bygger på train-the-trainer-konceptet, dvs den som utbildas ska sedan själv kunna utbilda den egna organisationen.

I Riksidrottsförbundets regi har det under hösten genomförts fyra utbildningar av ansvariga för de stora arenaidrotterna med MSB och Polisen som utbildare.

Det är en praktiskt inriktad endagsutbildning med mycket filmmaterial.

– Först ges en kort introduktion om att terrorismen ser annorlunda ut idag. Målet i dag är inte samhällets institutioner, utan målet är allmänheten och att döda så många som möjligt. De stora välplanerade attentaten har nästan försvunnit och övergått till mindre grupper eller ensamma gärningsmän som radikaliserats på oerhört kort tid. Man bor i allmänhet på orten man genomför attentatet. Det är inget storstadsfenomen, man genomför med de medel och metoder man har tillgång till. Terrorismen ser annorlunda ut och är även en risk för en mindre kommun.

Utbildningen går igenom lagstiftning, attentatsmetoder, vilka sprängmedel, skjutvapen, som används och hur mönstren ser ut. Var sprängladdningar placeras och vad man kan göra för att skydda sig.

– Vi går även igenom inträffade händelser och vad vi kan lära oss av dem. Sen är det hands on, saker som att man ska få hjälp att identifiera sårbarheter i den miljö man är i; vilka åtgärder som ska vidtas vid misstänkta föremål, vid bombhot och väpnade attacker.

En utpekad målgrupp är allmänheten.

– Vi har producerat en film riktad till allmänheten för att höja medvetandet om risken för ett terrorattentat och vad man kan göra för att skydda sig. Den heter Fly – sök skydd – larma och kommer att finnas på Youtube.

Utöver filmen har det tagits fram en vägledning Säkerhet i offentlig miljö – Skydd mot antagonistiska hot och terrorism.

Fler filmer och vägledning är på väg. Om ett halvår be-

räknas en vägledning om Säkra arenor och evenemang vara klar och en om stadsplanering i slutet av 2020.

Utbildningen riktar sig till hela samhället. Efter idrottsrörelsen står kollektivtrafiken på tur.

– Vi kommer påbörja utbildning av kommuner, länsstyrelser och landsting. Det är inte klart vilka, men därefter kan man tänka sig köpcentrum, religiösa lokaler. Det är ett väldigt sug efter utbildningen, säger Jonas Eriksson.

Dagen efter attentatet på Drottninggatan 2017 pågick SM-slutspelet i ishockey och bandy samtidigt som det var premiär för allsvenskan i fotboll. Det var många människor i omlopp med matcher som drog tusentals åskådare.

– Situationen var spänd och från RF gick vi ut med riktlinjer om ökad beredskap och säkerhetsmedvetenhet. Samtliga idrottsevenemang genomfördes enligt planerna och det var viktigt att inte låta de destruktiva krafterna påverka oss, säger

Lena Sahlin, säkerhetsansvarig på Riksidrottsförbundet.

– Samtidigt kände vi behov av ett långsiktigt arbete kring dessa frågor och kontaktade polisens nationella taktiska råd och MSB för att initiera ett samarbete vilket utmynnade i projektet ”Idrottsrörelsens terrorberedskap” och de utbildningar som har genomförts.

Ett syfte med utbildningarna var att nå ut till en bred målgrupp såväl inom idrotten som andra samverkanspartner.

– Ofta är det arenaidrotterna man tittar på, men vi har även stora utmaningar med de öppna evenemangen som t ex Vasaloppet och Göteborgsvarvet. Ingen part klarar av det här själv utan det krävs att arrangören samverkar med kommun, polis, arenaägare osv. MSB och Polisen har gjort ett bra jobb med att anpassa utbildningen för samtliga målgrupper. Den utvärdering vi fått hittills visar på väldigt fina omdömen, säger Lena Sahlin.

GUNNO IVANSSON

Fler räddningsvärn behövs

En bra beredskap kräver viss överkapacitet av både materiel och personal.

Därför finns det behov av fler räddningsvärn.

Det skriver MSB i ett svar till regeringen.

■ – För att klara påfrestningar under längre tid behövs mer resurser, resurser som också kan ingå i planeringen för höjd beredskap. Det finns goda skäl att rekrytera personal till räddningsvärn, säger Magnus Olofsson, enheten för stöd till kommunal räddningstjänst på MSB.

MSBs uppdrag från regeringen var att kartlägga och analysera kommunernas behov av att i större omfattning än i dag inrätta räddningsvärn som kan bistå vid omfattande skogsbränder och andra typer av naturolyckor.

MSB svar är att det behövs fler värn.

Historiskt har antalet personer ansluta i räddningsvärn el-

ler motsvarande varit mycket större. MSB anger att 1969 var ungefär 22 000 personer engagerade i skogsbrandsvärn och 7 300 personer i bygdebrandsvärn. 2011 fanns 2 400 personer anslutna till någon form av värn. Senare siffror finns inte, men ska tas fram.

– Känslan är att antalet ökat en del de senaste åren, det har bildats fler räddningsvärn. Men generellt de senaste årtiondena har man kunnat skönja en utveckling mot professionalism och dimensionering för att hantera de mest frekventa händelserna som byggnadsbränder och trafikolyckor.

Erfarenheter från händelser de senaste åren samt klimatförändringar pekar mot fler skogsbränder, fler stormar och översvämningar. Händelser som kan bli långvariga och resurskrävande.

Och MSB tror det finns intresse att ansluta sig till räddningsvärn.

Resurs

– Alla kommuner som har skog i större omfattning bör ha någon form av skogsbrandsvärn.

Magnus Olofsson, MSB

– Det finns ett engagemang att hjälpa till i hembygden när något händer, jag tror inte den stora utmaningen är att rekrytera utan att hålla igång verksamheten över tid, säger Magnus Olofsson.

Personer i räddningsvärn har ingen formell anställning, heller ingen beredskap. Däremot ersätts de för arbetad tid när de kallas ut med tjänsteplikt, vilket räddningsledaren har befogenhet att göra.

– Tjänsteplikten innebär att personerna omfattas av försäk-

ringsskydd, för räddningsledaren att det finns extra resurser att tillgå.

Räddningsvärn finns oftast i mindre byar i glesbygd. Men MSB ser också behov av fler specifika värn, exempelvis skogsbrandsvärn eller räddningsvärn med extrapersonal att tillgå vid händelser som kräver mycket personal och tär på uthålligheten.

– Alla kommuner som har skog i större omfattning bör ha någon form av skogsbrandsvärn. Förr var extra personal för skogsbränder närmast ett lagkrav. En möjlighet är att försöka få deltidsbrandmän som slutat, i många fall av praktiska skäl, att ansluta sig som extra resurs i räddningsvärn, säger Magnus Olofsson.

I kartläggningen som MSB genomfört har även samtal förts med polisen som säger sig ha intresse av räddningsvärn som resurs vid exempelvis eftersök av försvunna personer.

Personalen i värnen skulle i så fall övas årligen och polisen ser fördelen med frivilliga i en fast organisation där tillgänglighet och utbildningsnivå kan förutses.

För att stimulera ökningen av antalet värn kommer MSB att stötta kommunerna. Några insatser nästa år är:

■ Utbildningsmaterial för frivilliga brandkårer ska ses över, uppdateras och anpassas efter de behov som finns för räddningsvärn.

■ Flera informationsmaterial. Dels riktat till allmänheten som kommunerna kan använda vid rekrytering, dels riktat till kommuner och enskilda om formella grunder för räddningsvärn och tjänsteplikt.

■ Genomföra konferenser och seminarier för att sprida goda exempel om rekrytering och personalförsörjning.

PER LARSSON

Lyft för fortbildning

■ Digital plattform förnyad

Fortbildningstjänsten, digital plattform hos MSB, har förnyats och blir mer användbar.

Nu kan den bli en del av räddningstjänsternas egna, organiserade fortbildning.

– Och den kommer dessutom att förbli avgiftsfri, säger Katrin Rundström, MSBs enhet för utbildningssamordning.

■ Fortbildningstjänsten lanserades 2017, en plattform med en rad webbutbildningar tillgängliga för kommunal räddningstjänst.

Mycket material, men blev ingen omedelbar succé. Ett skäl var att nyttjandet av tjänsten var individuell, arbetsgivaren hade ingen överblick över vilka utbildningar som medarbetare genomfört. Det blev förkovran på eget bevåg.

– Det var viktigt att förändra, vilket inte minst framkom under de 17 dialogmöten vi haft med räddningstjänster över hela landet.

Fortbildningstjänsten har bytt plattform och nu kan varje räddningstjänst administrera sina medarbetares aktiviteter. Utbildningar i specifika ämnen kan planeras utifrån tjänsten. Ansvarig person kan följa upp och se vilka i personalen som genomfört vilka utbildningar

Tanken är att den enskilde brandmannen genomför teoretisk webbutbildning som självstudier. Därefter kan en instruktör samla medarbetarna för kompletterande teori och praktik.

– Vi har tagit fram en instruktörsutbildning för de som ska leda lokalt. Det är konkreta tips om hur man förmedlar kun-

Med den nya fortbildningstjänsten kan räddningstjänsterna planera specifik utbildning via den digitala plattformen och administrera sina medarbetares aktiviteter.

FOTO: PAVEL KOUBEK

skap. Många i räddningstjänsterna är jätteduktiga på sakområden men efterfrågar det pedagogiska, hur man förmedlar fakta på ett intresseväckande sätt, säger Katrin Rundström.

Runt årsskiftet beräknas fyra utbildningar med instruktörsstöd finnas tillgängliga, det är vatten- och islivräddning, dörrforcering, arbete på hög höjd samt risk.

– Vi utvecklar tre-sex nya utbildningar varje år och har räddningstjänsterna med i arbetet. Med det nya konceptet tar MSB större ansvar för lärandet.

De 18 utbildningar som finns på portalen sedan tidigare har inget övnings-PM för instruktörer, men det kommer med tiden.

Andra nyheter i fortbildningstjänsten är:

■ På ”min sida” som varje användare har finns ett nyhetsflöde där MSB berättar om nya utbildningar och nya rön.

■ Räddningstjänster kan i rubrikform berätta om egna lösningar eller tjänster som kan vara tips för andra, en öppning för att utbyta erfarenheter.

■ Tjänsten är numera också

tillgänglig för lärare och studerande på MSBs skolor, det var den inte tidigare när avsikten var att tjänsten skulle beläggas med avgift.

– Att lärarna får ta del av utbudet och vara med och utveckla innehållet har många positiva effekter – de får vara med och ta fram bra undervisningsmaterial och skolorna ges tillfälle att mötas och jobba för likriktat innehåll, säger Katrin Rundström.

Nya fortbildningstjänsten nås på: <https://fortbildning.msb.se>

PER LARSSON

Västerås körde mini-TFÖ

Rikshemvärnschefens insatsövning hölls i år i Västerås. På Västerås stads önskemål utformades den till en totalförsvarsövning.

— Det blev en riktigt bra mini-TFÖ, säger överstelöjtnant Bengt Tiberg, övningsledare.

■ I november inleddes den riksomfattande Totalförsvarsövning 2020 (TFÖ) och ska pågå under hela nästa år. Västerås stad ligger mycket långt fram i sin totalförsvarsplanering och när Försvarsmakten för drygt ett år sedan hörde av sig och ville förlägga Rikshemvärnschefens insatsövning till Västerås kontrade staden.

— Vi har kört övningar själva ganska länge och tyckte att kommer Försvarsmakten till oss vill vi göra det till en totalförsvarsövning. Det gick de med på bara vi inte tog fokus från deras övningsmoment, berättar riskingenjör Johan Ahlström, Västerås stad.

Utifrån det geografiska områdesansvaret samlade staden alla organisationer som kan ha ett intresse av att samverka med och stötta Försvarsmakten.

— Förutom stadens förvaltningar hade vi energibolaget, stadsnätbolaget, Mälarhamnar, kommunalförbundet för avfallshantering och biogas-

produktion, Polisen, räddningstjänsten, Trafikverket, Regionen, Flygplatsen, Frivilliga resursgruppen och flera frivilliga försvarsorganisationer.

Erfarenheter från tidigare hemvärnsövningar är mindre lyckade samverkansmöten och det ville man ändra på.

— Försvarsmakten har tidigare gett sig tillkänna när de redan etablerat sig och då blir det ingen bra samverkan. Därför bad vi Försvarsmakten att så fort de satt sin fot i Västerås ska de begära ett möte med kommunledningen med en hemställan om samverkans- och stödbehov. Sen blir det vår uppgift att lösa ut det under övningen.

En rad moment på olika nivåer tränades. När ”regeringen” beslutat om högsta beredskap kallade kommunstyrelsen till sammanträde och beslöt att nämndorganisationen skulle upphöra och kommunstyrelsen ta över all ledning.

— Till exempel genomförde Trafikverket, våra trafikingenjörer och Försvarsmakten trafikplaneringar utifrån trupptransporter, simulerade vägar som var sprängda med alternativa omledningar. Vi tränade på att fixa förläggning åt Försvarsmakten, köra ut mat och vatten, avfallshantering och vi gjorde sambandsplan och tester med Rakel.

Testade gränser

”Försvarsmakten provocerade oss genom orimliga krav som vi civilister bara köpte utan ifrågasättande”

Johan Ahlström, Västerås stad

För att få till matleveranser hade staden gjort en matbeställning på tusen portioner, frukost, lunch och middag.

— Vi var tvungna att prepa annars hade vi aldrig fixat det. Vi har inte så mycket mat liggande på hyllan. Men vi tränade på det och hade försvarsmaktens kockar i vårt kök och körde ut maten till en överlämningspunkt precis enligt vår planläggning.

Ahlström tycker att man hittade en bra samverkansmodell med Försvarsmakten. Att initialt samla civila och militära ledningen, fatta inriktningsbeslut, sätta målbild för arbetet och skapa överenskommelse om hur samverkan ska gå till.

— Dagarna därefter knöt vi ihop rätt personer hos Försvarsmakten och kommunen för att smörja effektiv samverkan. I och med att vår ledning gjort de rätta inriktningsbesluten från början får man ett

effektivt arbete neråt som inte tyngs av att en beslutsfattare ska in och peta i detaljerna. Vi har klart för oss vilka utmaningar som finns med att lösa ut Försvarsmaktens behov.

Inte minst risker vid leveranser in i krigszoner med stridshandlingar.

— Försvarsmakten provocerade oss genom att ställa orimliga krav som vi civilister bara köpte utan ifrågasättande. En lärdom är att vi måste bli bättre på att ha en dialog utifrån vår kompetens och säga att gör ni så här kommer det att bli väldigt dåligt för civilsamhället, säger Johan Ahlström.

Länsstyrelsen liksom Västerås stad tog tillfället att öva regional samverkan mellan olika aktörer i länet. Genom inriktnings- och samordningsfunktioner övades exempelvis prioriteringar i stöd till Försvarsmakten tillsammans med bland annat Polismyndigheten, Trafikverket och Västerås stad.

— I första läget var det fred och då är länsstyrelsens roll samordning, samverkan. När vi går över i krig ändras rollen genom att lagar och förordningar klickar in och då ska vi vara ledande i länet, säger Andreas Hornwall, biträdande säkerhetsskyddschef på länsstyrelsen i Västmanland.

Övningen gav draghjälp i ar-

betet med att bygga ny kris- och krigsorganisation.

— Många medarbetare som inte jobbar med dessa frågor till vardags fick upp ögonen både för vår egen kris- och krigsorganisationen och länsstyrelsens förändrade roll i höjd beredskap. Vi kommer att ha väldigt stor nytta av deras kompetens i den nya organisationen.

Även Försvarsmakten är mycket nöjd med övningen.

— Det blev oerhört lyckat. Man fick till den lokala samverkan som krävs, det ligger på övad bataljonsledning att lokalt samverka med kommunledning. Rikshemvärnschefen gick så långt att han sa att den här övningens upplägg borde vara vägledande för likartade övningar i framtiden, säger Bengt Tiberg.

Han poängterar värdet av den lokala samverkan som övningen åstadkom.

— Egentligen behovet av att redan i fredstid planera för stödsatser, kanske inte i varanda kommun, men åtminstone i de större områdena där man vet att insatser med alla sannolikhet kommer att ske. Det är viktigt att man gjort noggranna förberedelser och gärna öva på det sätt som vi gjorde.

GUNNO IVANSSON

FOTO: CHRISTER LARSSON/BATALJONCHEF

På önskemål från Västerås stad gjordes Rikshemvärnschefens insatsövning i år om till en totalförsvarsövning. Resultatet blev lyckat. — Rikshemvärnschefen gick så långt att han sa att den här övningens upplägg borde vara vägledande för likartade övningar i framtiden, säger övningsledaren Bengt Tiberg.

Inrikesminister Mikael Damberg varnade för att människor och länder glider isär och att vi bara har några år på oss att bygga trygghet och säkerhet. Så ser det inte ut överallt och MSBs generaldirektör Dan Eliasson talar med värme om det goda nordiska samarbetet med kollegorna Kimmo Kohvakka och Cecilie Daae. FOTO: THOMAS HENRIKSON

”Vi har bara några år på oss”

En förändrad omvärld och samhällsförändringar som gängkriminalitet och klimat påverkar människors säkerhet och trygghet. Samhällskontraktet är hotat.

■ — Därför menar jag att vi som jobbar med trygghet och säkerhet har bara några år på oss att bygga förtroende och visa medborgarna att vi tar de här frågorna på stort allvar.

Inrikesminister Mikael Damberg konstaterar att frågorna om trygghet och säkerhet har blivit viktigare.

— Vi har frågan om klimatförändringar som innebär nya risker som skapar osäkerhet och otrygghet — inte minst för den unga generationen. Vi har våldsanvändningen i samhället i dag som jag får ägna det mesta av min tid åt som inrikesminister.

10 000 nya poliser ska öka tryggheten, inte bara i utsatta områden.

— När jag reser runt i landet, inte minst i glesbefolkade delar av Sverige, möter jag en känsla av att polisen inte längre finns där. För mig är polisens utveckling en fråga om att skapa trygghet i hela Sverige.

Han ser ingen systemkollaps, men att det finns väldigt mycket otrygghet och osäkerhet i många länder. Den starka tillit som människorna i de nordiska länderna känt till det offentliga kan snabbt erodera.

— Våra sektorer måste fungera för att ge människor trygghet. Om inte människor känner trygghet i att polisen fungerar, eller att räddningstjänsten kommer när det brinner; kommer människor då att lita på att vi har ett pensionssystem som fungerar när man blir gammal, eller att det finns en äldreomsorg som fungerar när mamma behöver det? Jag tror många människor misstror de offentliga systemen på ett sätt

som man inte gjorde förut. Det kan långsiktigt undergräva tilliten i samhället och därmed vår förmåga att stå emot hot och det skulle vara väldigt skadligt för vårt samhälle.

Dan Eliasson reflekterade över det paradoxala i att samtidigt som många aldrig levtt under bättre levnadsförhållande sprider sig otrygghet i landet. I det sammanhanget hyllade han det nordiska samarbetet.

— Vi bygger vår säkerhet tillsammans med andra och då är det till våra nordiska vänner vi ringer först. Ni som jobbat internationellt vet att vid ett EU-möte känner man samhörighet och är en del av samma system, men det finns nästan alltid en förhandlingsdimension i EU-dynamiken. När man

Mikael Damberg

träffas nordiskt är det som att komma hem till köksbordet, man lägger upp styrkor och svagheter på bordet och tar frågorna därifrån. Det finns en annan familjäritet som gör att det nordiska samarbetet är så otroligt viktigt för oss när vi bygger säkerhet tillsammans.

Cecilie Daae, generaldirektör för Direktoratet för samfunns-sikkerhet og beredskap (DSB), den norska motsvarigheten till MSB, håller med.

— Vi känner oss nära varandra och i Norge har vi en metafor som brukar säga att vi är bara ett sms från varandra om något sker.

En nyckel till samarbetet är att se mindre till organisering och mer till sakfrågor.

— Bara de fyra år som jag varit generaldirektör har jag sett en utveckling av förståelsen för att vi måste lösa uppgifterna tillsammans för de är gränslösa. Det har gjort att det bli-

vit mycket mindre av barriärer som gränser eller att vi bryr oss väldigt mycket om någon är medlem i EU eller Nato och någon annan inte fullt så mycket medlem av Nato.

De nordiska generaldirektörerna kom direkt från ett möte i det så kallade Hagasamarbetet vars vision är ett robust Norden utan gränser. Målet är att reducera ländernas sårbarhet, öka den gemensamma genomslagskraften i EU och Europa och internationella forum. Samarbeten finns på en rad områden som skogsbrand, CBRNE och nödkommunikation.

— Målet är att i framtiden ta ett steg till i ett civil-militärt samarbete, arbeta med ett nordiskt totalförsvar. Det blir spännande och krävande, säger Cecilie Daae.

GUNNO IVANSSON

Fikk samordnar frivilliga

— Det vi erbjuder är att hantera resurserna, förmedla, ha kontroll över och följa. Samtidigt som vi kan ta ett arbetsgivaransvar, säger Daniel Brodin, verksamhetschef för Fikk.

KISTA

En ny frivilligorganisation kan vara svaret på frivilligproblemet vid stora händelser. FIKK — Frivilliga Insatser vid Kris och katastrof, arbetar för att skapa samverkan och samordna frivilligresurser vid stora händelser.

— Vi upplevde att det fanns ett hål mellan myndigheter, beredskapsorganisationer och spontanfrivilliga, säger Daniel Brodin, verksamhetschef för Fikk.

Peder Schillerström, grundare av Missing People, och Daniel Brodin startade Fikk 2016. Daniel Brodin har också han ett förflutet som ordförande för Missing People.

— Jag kom med 2013 och efter branden Västmanland lade jag och Peder som förslag i föreningen att vi skulle jobba även med annan typ av beredskap. Vi fick inte genomslag och 2016 lämnade vi föreningen och startade Fikk, vi vill jobba med samverkan över gränserna, berättar Daniel Brodin.

Efter skogsbränderna fick Röda korset i uppdrag att samordna frivilliga vid stora insatser. Fikk ser sig inte som konkurrenter utan ett komplement.

— Röda korset har bara uppdraget att organisera spontanfrivilliga. Vårt system kan organisera alla typer av frivilliga resurser som inte är myndighets-

resurser. Det skulle kunna vara vanliga föreningar och organisationer, idrottsklubbar osv – men även frivilliga försvarsorganisationer som behöver samordnas åt räddningsledaren, säger Peder Schillerström, ordförande för Fikk.

Alla som vill göra en frivillig-insats kan ladda ner mobilappen och fylla i sina förmågor och kompetenser; om man är utbildad sjukvårdare, medlem i beredskapsorganisation, är dykare, eller har tillgång till båt eller gödseltunna osv. Vissa kompetenser som till exempel sjukvårdare måste verifieras.

— På det viset bygger vi upp ett stort register över fyrhjulingar, motorsågskörkort och allt möjligt som kan användas vid insatser. Om vi klickar på en användare så ser vi vad den har för egenskaper och vill vi kontakta användaren vid ett larm får vi upp kontaktuppgifter, säger Daniel Brodin.

Ledning och organisation av en frivillig-insats sker från en applikation i en webbläsare. Där kan operatören se var användarna befinner sig geografiskt.

— Det är ett arbetsredskap som gör att oavsett om man är en beredskapsorganisation, räddningstjänst eller handhar spontanfrivilliga vid sökinsatser kan man i realtid se var resurserna är nånstans och vid behov flytta eller informera enheter av spontanfrivilliga.

Fikk finansierar sin verk-

samhet genom privata sponsorer.

— Det vi erbjuder är att hantera resurserna, förmedla, ha kontroll över och följa. Samtidigt som vi kan ta ett arbetsgivaransvar. Vi loggar alla som är ute på en insats och ser hur länge de varit aktiva. Det gör att när de ska ha betalt, vet jag exakt var de har varit och vad de har gjort. Vi tar alla kostnader och även försäkringsfrågorna, säger Daniel Brodin.

I samband med Mötesplats samhällssäkerhet öppnades webbverktyget för andra organisationer mot en avgift. Än så länge är det en organisation som kopplat in sig på systemet, Svenska räddningsdrönare, en ganska nystartad organisation med över 1 000 drönarpiloter.

— Vi anpassar systemet så att de kan logga in och skapa ärenden och händelser. Vid en utlarmning kan man till exempel se att det når 800 personer, 400 har sett larmet, 8 svarar att de kommer och 120 att de inte kommer, säger Peder Schillerström.

Mobilappen lanserades för spontanfrivilliga inom Fikk i maj och har nu 5 000 användare.

— Sedan i juli har vi träffat väldigt många länsstyrelser och kommuner. Intresset för att kunna få den här typen av samverkan är stort, säger Daniel Brodin.

GUNNO IVANSSON

Smart lösning hittar människor i rasmassor

KISTA

— Från att ha varit ett svår-använt verktyg har lyssnar-systemet potential att bli bland de bästa verktygen i containern.

— Det säger Johnny Möller, MSB, om den lösning Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) utvecklat för att automatiskt fånga upp livstecken från människor i rasmassor.

Sök- och räddningsstyrkor sätts in efter jordbävningar, skred, terroristdåd mm. Bland utrustningen som följer med styrkorna finns seismiska sensorer för att fånga upp ljud eller knackningar från människor som begravts under rasmassor. Problemet är att utrustning-

en kräver aktiv lyssning och är mycket känslig för störande ljud i omgivningen.

— Det är alltid anhöriga som rör sig i området och maskiner som arbetar vilket gör det nästan omöjligt även för en erfaren person att urskilja relevanta ljud, säger Johnny Möller, MSB.

Inom ramen för EU-projektet Inachus har FOI arbetat för att hitta en lösning. Det FOI gjort är att koppla samman ett befintligt kommersiellt sensor-system med ett ljudkort och en dator som analyserar data i realtid.

— Systemet sorterar bort bakgrundsljud och kan automatiskt urskilja typiska ljud som knackningar. Platsen för

signalerna kan visualiseras på en karta och allt lagras. Man behöver inte sitta och lyssna utan kan se på kartan var något hände senast, säger Andreas Gustafsson, forskare på FOI.

Ljudenheten som FOI använt i projektet är egentligen avsedd för försvarsuppgifter som att känna av markvibrationer från fordon och för otypisk för räddningsinsatser.

— Jag ser framför mig vidareutveckling av systemet mot en produkt via statlig finansiering i någon form. Dessutom behöver vi knyta oss samman med någon som kan skapa en färdig produkt baserad på systemet, säger Andreas Gustafsson.

GUNNO IVANSSON

— Systemet sorterar bort bakgrundsljud och urskiljer automatiskt typiska ljud som knackningar, säger Andreas Gustafsson, FOI.

Twitter har 336 miljoner månatliga användare som publicerar 500 miljoner tweets om dagen. Därför satsar företaget på tekniska lösningar för att se till att reglerna efterlevs. – Nittio procent av de konton vi stänger för koppling till terrorism har taggats av vår maskininläring, säger Ylva Pettersson, Public Policy Manager på Twitter för de nordiska länderna och Israel.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

Twitter försöker motverka desinformation

KISTA

Twitter har länge stått fast vid att de inte har något publicistiskt ansvar utan bara erbjuder en plattform för användare att posta sina meddelanden. Men erfarenheter av hur plattformen utnyttjas för vilseledning har fått twitter att försöka motverka desinformation.

— Vi har skrivit under EUs uppförandekod om desinformation och tar mer ansvar genom att självreglera oss inom det området. När det kommer till val arbetar vi nära ansvariga myndigheter. Vid EU-valet i Sverige jobbade vi nära MSB för de skulle kunna rapportera direkt till mig om nån skrev nåt potentiellt skadligt på vår plattform, säger Ylva Pettersson, Public Policy Manager på Twitter för de nordiska länderna och Israel.

Twitter är en global plattform vilket innebär att nästan varje dag skildras ett val någonstans i världen på twitter och då är det företagets ansvar att se till att den konversationen inte manipuleras, enligt Ylva Pettersson.

— Vi arbetar också mycket med de politiska partierna och kandidaterna, utbildar dem i våra säkerhetsverktyg och hur man kan tänka i sin kampanj på twitter. Vi har också stoppat politiska annonser.

Man arbetar på flera sätt för att motverka desinformation, bland annat ett regelverk om hur man kan uttrycka sig.

Twitter har 336 miljoner månatliga användare som publicerar 500 miljoner tweets om dagen.

— Det är en fruktansvärd mängd tweet därför har vi investerat i tekniska lösningar för att se till att reglerna efterlevs. En svårighet är att i många situationer kan det vara någon som skämtar eller publicerar en bild som betyder något helt annat i det sammanhanget. Vi har förstått att man måste fokusera på beteenden.

Satsningen på maskininläring har gett resultat.

— Nittio procent av de konton vi stänger för koppling till

Satsar på AI

”Nittio procent av de konton vi stänger för koppling till terrorism har taggats av vår maskininläring.”

Ylva Pettersson, twitter

terrorism har taggats av vår maskininläring. För ett år sedan flaggades noll procent nathat av maskininlärningsverktyget, men vår senaste rapport som släpptes för några veckor sedan visar att 50 procent av det innehåll som är skadligt inom vår policy för hatfullt beteende tas ner genom vår maskininläring.

Så kallade ”deepfakes”, videoförfälskningar där man ersätter en persons ansikte med ett annat och lägger på nytt tal, är det senaste när det kommer till vilseledande information på nätet.

— Vi har skrivit utkast till en ny regel som ska adressera syntetiska manipulerade media.

Hon säger att yttrandefrihet är plattformens grundfundament.

— För oss är det väldigt viktigt att vi är öppna med hur vi ser på vår plattform, speciellt när det kommer till statstöd- da påverkansoperationer och manipulationer. I oktober förra året lanserade vi vårt första öppna arkiv över statsstöd- da påverkansoperationer. Det innehåller ungefär 30 miljoner tweets och media som är associerade med kända statstöd- da påverkansoperationer på twitter. I somras uppdaterade vi med manipulationskampanj från Kina riktad mot Hongkong-protesterna.

Turkiet och Ryssland är de länder som skickar in flest anmälningar och begär att material ska tas ner.

— Vi går nästan aldrig med på deras krav. Men det är oftast för att de inte ger oss en rättslig grund, vi tar inte ner bara för att de vill, säger Ylva Pettersson.

GUNNO IVANSSON

"Behövs tydligare ansvar"

KISTA

Utredningen om civilt försvar har arbetat i fyra månader och direkt gjort ett antal iakttagelser.

— För det första är det uppenbart att inom det här området behövs verkligen ett förtydligat beredskapsansvar, säger den särskilde utredaren Barbro Holmberg.

■ Bakgrunden är försvarsberedningens rapport Motståndskraft som gjorde bedömningen att Sverige behöver betydligt bättre förmåga att hantera höjd beredskap och tydligare ansvars- och ledningsförhållanden. Utgångspunkten är att totalförsvaret ska kunna möta ett väpnat angrepp inklusive stridshandlingar på svenskt territorium och att gräzonproblematik ska beaktas.

Utredningen ska lämna förslag på fyra områden.

— Första området är att vi ska titta på en mer ändamålsenlig myndighetsstruktur för statliga myndigheter. En sån struktur skulle kunna vara att man delar in myndigheter i sektorer och att man också utser en sektorsansvarig myndighet.

Det andra området utredningen ska titta på är en högre regional ledning.

— Där säger försvarsberedningen att man bör klustra länsstyrelser i större geografiska enheter. Man säger ungefär att om vi skulle hamna i höjd beredskap eller krig har försvarsmakten enorma behov av koordination och det är en stor svårighet som samhället ser ut i dag. Dels har vi 21 länsstyrelser och i princip alla myndigheter har olika indelningar.

Ingen quickfix

"Utredningen kommer inte att lösa alla problem, den kommer inte att tala om hur saker och ting ska prioriteras."

Barbro Holmberg, särskild utredare

Tredje området handlar om att lämna förslag på en förtydligad, mer enhetlig ledningsförmåga för kommuner och lands- ting. Fjärde området handlar om att analysera och lämna förslag på hur MSBs roll som företrädare för det civila försvaret kan utvecklas.

— Vi tittar nu på detta med sektorer. Det vi kan se är att begreppet sektor är mångtydigt. Riktigt problematiskt är att sektor och sektorsansvar finns i väldigt många myndigheters

instruktioner. Man talar till exempel om att polisen är ansvarig för sin sektor. Det blir väldigt komplicerat om sektorsansvar i det här sammanhanget betyder något annat än det gör normalt. Vi kommer att se över det och se om man kan hitta något annat begrepp.

Att det utses myndigheter med ett särskilt ansvar för en viss sektor är efterfrågat även bland myndigheterna själva.

— Man ser stora fördelar med

det. Det blir mer ordning och reda om en myndighet får ansvar för att driva på, följa upp och se till att man skapar samverkansstrukturer med till exempel näringslivet. Alltså håller samman en sektor på det området.

Utredarna möter också ett behov av klargörande.

— När vi är ute och pratar så efterfrågas tydlighet, vem ska göra vad och hur ska hela systemet se ut? säger Barbro Holmberg.

En publikfråga handlade om hjälp med prioriteringar.

— Utredningen kommer inte att lösa alla problem, den kommer inte att tala om hur saker och ting ska prioriteras eller hur man ska bygga upp. Snarare vem som gör prioriteringar i olika situationer, säger Barbro Holmberg.

Får inte bli sanningsministerium

KISTA

Informationspåverkan och att möta påverkanskampanjer ligger i fokus för utredningen om ett nytt psykologiskt försvar.

— Det är det heta idag och som Försvarsberedningen lyfter fram, säger Magnus Hjort, sekreterare i utredningen.

■ Regeringen har beslutat att det ska inrättas en ny myndighet för psykologiskt försvar. Den förra, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) lades ner när MSB bildades 2009 och tog över en del av SPF:s uppgifter.

2003 var den dåvarande försvarsberedningen ganska säker på att Ryssland inte utgjorde något hot inom överskådlig tid.

— 2003 hade andra Tjetjenien-kriget pågått i fyra år, Putin var inne på sitt tredje år som president ändå gör de en väldigt positiv bedömning av läget. Elva år senare kom regeringen på att vi kanske ska plocka fram den gamla mossiga grejen psykologiskt försvar ur museet, men anpassa det till dagens förhållanden: Sverige ska kunna identifiera och möta påverkanskampanjer och neutralisera propagandakampanjer, säger Magnus Hjort.

Statens informationsstyrel-

se, den första centrala psykförsvarsmyndigheten, var mycket omskriven och kritiserad under andra världskriget för att man försökte censurera pressen. I inriktningen för SPF och dess föregångare låg fokus på kriget och att inte agera i fredstid.

— Det var väldigt viktigt och upprepades i ganska många propositioner, Sverige skulle inte ha någon statlig motpropaganda i fredstid, utan det skulle skötas av medier, partier och organisationer.

Försvarsberedningen lyfter fram påverkanskampanjer, men arbetet ska ske med respekt för den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten.

— Det vill jag verkligen trycka hårt på, tryck- och yttrandefrihet, de fria medierna och den fria opinionsbildningen. Det är en av de mest fundamentala grundbultarna, utan detta inget psykologiskt försvar menar jag.

Utredningen ska inte föreslå ändrade uppgifter för försvarsunderrättelsemyndigheterna och inte var den nya myndigheten ska lokaliseras. Däremot står det utredningen fritt att föreslå att uppgifter flyttas från en myndighet till en annan.

— Det psykologiska försvaret ska vara operativt, ska myndigheten också vara det? Lite oklart. Vi har också i uppdrag

Tidigare psykologiska försvar skulle i fredstid avhålla sig från motpropaganda. Nu är den uppgiften tillbaka. Klurigt enligt utredaren Magnus Hjort. — Hur ska man möta informationspåverkan utan att bli ett sanningsministerium?

FOTO: THOMAS HENRIKSON

att titta på om något gammalt uppdrag kan återupplivas. Till exempel det här: Följa utländsk informationsverksamhet som kan påverka svensk opinionsutveckling och inverka på försvarsviljan. Ska vi föreslå nåt sånt?

En viktig fråga är samverkan med försvarsunderrättelsemyndigheterna och Säpo. En

annan mediernas beredskapsplanering.

Den nya myndigheten behöver ha verksamhet både i fred och krig och informationspåverkan är en av de klurigaste frågorna att få grepp på enligt Magnus Hjort.

— Hur ska man möta informationspåverkan utan att bli ett sanningsministerium?

Jag skulle gärna se en intern mediedebatt om hur man ska agera när man står inför en publicering som kan få konsekvenser. Det skulle också kunna vägleda oss hur vi ska tänka, säger Magnus Hjort.

Sista maj 2020 ska utredningen lämna sitt förslag.

GUNNO IVANSSON

Mera pengar

Totalförsvaret haltar anser MSB och SKR

KISTA
Mera pengar.
En avgörande faktor för att få ett fungerande totalförsvaret.
Det är SKR och MSB överens om.

■ Totalförsvaret bygger på att militärt och civilt försvar hakar i varandra och går i takt. Parallellitet, säger MSBs generaldirektör Dan Eliasson.
– Det politiska systemet har kommit på att vi ska pytsa in rejält med pengar i det militära. Det tycker nog de flesta är relevant. Men om vi inte har mediciner, transporter, energi – då haltar det. Försvarsmakten är inte starkt själv, vi behöver

också ett starkt civilt försvar. Vi måste ha parallellitet, sade Dan Eliasson.
Den parallelliteten finns inte i dag, anser Eliasson.
– Absolut inte. Försvaret ligger långt före övriga samhället när det gäller finansieringsfrågor. Men för ett robust helhets-system är parallellitet oerhört viktigt och då måste finansiering gå hand i hand.

Eliasson listade tre P som vägledande i utvecklingen av säkerhetsfrågor, förutom pengar och parallellitet även passion.
– Du måste tro på det du gör, ha passion. Nu tycker jag samtliga aktörer i Sverige visar energi för säkerhetsfrågorna.

Mot slutet av diskussionen lade Eliasson till ett fjärde P – perspektiv.
– Det är viktigt att lyssna på andra. Man har en egen bild utifrån sin verksamhet, men det är viktigt att inse att även andra har rätt. Då blir det synergier.
Gunilla Glasare, avdelningschef för tillväxt och samhällsbyggnad på SKR, (Sveriges kommuner och regioner) konstaterade att det var tur att arbetet med civilt försvar började för några år sedan, innan kommunerna fått stora ekonomiska problem.
– Vi får en ekonomisk kris. Fler äldre ska tas om hand, yngre ska utbildas. Våra medlem-

Gunilla Glasare, SKR, konstaterade att förestående ekonomisk kris kräver pengar från staten om den civila sidan ska klara sin del av totalförsvaret.
FOTO: THOMAS HENRIKSON

mar kommer behöva koncentrera sig på kärnverksamheten. Vi går in i en situation som vi kommer att ta oss ur, den varar inte för evigt – men ett antal år framöver, sade Gunilla Glasare.
Krav på att stärka civilt försvar måste sättas i sammanhang med utmaningen att överhuvudtaget klara kärnverksamheten, poängterade Glasare

– Vi kan inte bortse från det, måste lyfta blicken mot vad det handlar om. Pengar.
Gunilla Glasare anammade också uttrycket parallellitet, att verksamhet behöver gå i takt.
– Vi kanske även kan tänka det när vi pratar statligt, regionalt och kommunalt.
PER LARSSON

– Sätt fart på civilplikten

■ – Vi kan inte förvänta oss att en stor kris ska kunna hanteras

KISTA
Sätt fart på civilpliktsutbildningen.
Det förordar Per-Erik Ebbeståhl.
– Med de stora problem kommunerna har med personalförsörjning kan vi inte förvänta oss att en stor kris ska kunna hanteras.

■ Ebbeståhl, ledningsstrateg i Malmö stad, vill också se att pengar som fördelas ur krisberedskapsanslaget (2;4-anslaget) går till mer långsiktiga projekt.
Frågorna som diskuterades i inledande programpunkten på Mötesplats samhällssäkerhet i Kista var inte nya. Det nya var möjligen att de medverkande numera är tämligen överens. Oavsett om vi pratar krisberedskap, civilt försvar eller totalförsvaret – det går åt rätt håll.
– Vi ser ett ökat engagemang. Uppstarten av totalförsvaret har gett ett ökat intresse att delta och söka information på ett sätt jag inte sett tidigare. Tidigare kom de redan frälsta till möten, nu kommer kommunledningen, sade Fredric Jonsson, beredskapsdirektör vid länsstyrelsen i Jönköping.

Per-Erik Ebbeståhl vill att staten sätter fart på civilpliktsutbildningen.
FOTO: THOMAS HENRIKSON

– Vi bjuds in oftare och det öppnar samverkansdörrar för Röda Korset och andra frivilliga organisationer, sade Ylva Jonsson Strömberg, krisberedskapschef vid Röda Korset.
De senaste fem åren har Sverige bland annat drabbats av två stora skogsbrandssomrar, en migrationskris och ett terrordåd på Drottninggatan i Stockholm. Det har ökat medvetenheten om risker och behovet av samarbete.
– Ansvariga i verksamheter-

na ser att vi lever i en föränderlig värld som måste hanteras. Därför är det högprioriterat i verksamheten, inte för att det ska genomföras en totalförsvarsövning, sade Per Erik Ebbeståhl.
Oavsett om vi pratar om kris eller krig, för att hålla engagemanget och arbetet uppe behöver sammanhanget vara begripligt ur ett kommunalt perspektiv, ansåg Ebbeståhl.
– Vi är 290 kommuner med helt olika förutsättningar och möjligheter, men vi har samma

lagstiftning att förhålla oss till. Planeras då ur ett statligt perspektiv att alla ska göra på samma sätt, ha samma förutsättningar – då har vi ingen hållbar planering. Vi måste se vilka visioner som finns i lokalområdet. Och jag tror vi är på väg åt det hållet, dialogen är bra nu.
För en robustare organisation framhöll Fredric Jonsson en vinst i att se likheter i stället för skillnader mellan civilt försvar och krisberedskap.
– Vissa delar i arbetet skiljer men mycket mer förenar, åtminstone på det lokala planet. Det kan vi dra nytta av och få synergier på riktigt.

Sedan skogsbränderna i Västmanland 2014 har frivilliga mer och mer lyfts fram som en viktig resurs i samhällskriser. Röda Korset har dragit egna lärdomar och arbetat med att bygga en starkare organisation.
– För ett robustare samhälle är det viktigt att medborgare verkligen får känna sig delaktiga. När det väl händer något vill man hjälpa till, får man inte det är det som att få en smäll på käften, sade Ylva Jonsson Strömberg.
Hon konstaterade att nä-

ringslivet har ett enormt engagemang när det händer något, under förra årets skogsbränder fick Röda Korset två miljoner kronor från företag som ville hjälpa till.
– Men de är inte riktigt insläppta, en resurs vi inte riktigt utnyttjar.
Ett robust samhälle bygger också på tillit hos medborgarna.
– I dag har vi ett glapp mellan reell säkerhet och upplevd trygghet. Litar människor på varandra, på samhället? Vi måste jobba med den typen av frågor på ett annat sätt än vi gör i dag, sade Per-Erik Ebbeståhl.
Trygghetsfrågan är inte minst aktuell i Malmö, där rubriker som krigszon kopplats samman med staden.
– Olyckligt begrepp, vad använder man när det blir på riktigt? Vi har myndighetsföreträdare som ibland står på scenen och pratar om att det finns no go zoner i Malmö. Det är ett militärt begrepp när man inte kan hålla säkerhet med militär makt. När man har den typen av dialog från myndighetshåll, hur ska vi förhålla oss till det?
PER LARSSON

Sökinsats - avancerat

— Jättehäftigt. Chipp tyckte nog det var lika kul som jag.

Hundföraren Carina Andersson, Växjö, hade bara lovord att säga om första övningen under mer realistiska förhållanden med border collien Chipp.

■ Övningen är ett samarbete mellan Brukshundklubben i Hultsfred och räddningstjänsten. Den kom till genom instruktören Hans Viborgs goda kontakter på brandstationen i Hultsfred.

— Detta är vad vi behöver, vi har tränat hundar i 3-4 år nu och behöver komma igång att öva också, säger Hans Viborg.

Övningsscenariot hade ordnats av brandmästare Ulf Bowein. Tillsammans med kollegor som ställde upp på sin lediga tid en grå och regnig lördag i början av november för att hjälpa Brukshundklubben att öva räddningshundar. Bara hävarföraren var i tjänst. Även räddningschefen följde övningen.

— Vi ser räddningshundarna som en jättefördel som man ska ta tillvara. Normalt är det polisen som har hand om eftersök, men vi ser det som att den dagen det händer nåt finns resursen. Hans Viborg är otroligt engagerad, så kan vi sätta av några timmar så gör vi det, säger Mikael Hesselgård, räddningschef.

För hundekipagen blir det mer allvar i en övning med räddningstjänsten.

— Ofta är jag övningsledare, men det är räddningstjänst vi utbildas för och de vi kommer att gå ut med i skarpt läge. Räddningstjänsten lägger upp övningen, går igenom sina rutiner med säkerhet och allting i deras värld. Samarbetet med räddningstjänsten, ta instruktioner, lägga upp en taktik och gå in och jobba, det är det vi behöver träna. Hundförarna kände inte till övningen i förväg så de är säkert lite nervösa, säger Hans Viborg.

På räddningstjänsten övningsområde väntade en brummande brandbil och en rökfylld omgivning. En tågagn med skadade människor gömda både i och utanför skulle genomsö-

Krävande

”Räddningshunden blir en del av ens liv och det tar många helger från familjen.”

Ingrid Jansson

kas. Tanken var att skapa en miljö med störande moment för att se om hundarna låter sig distraheras. Hans Viborg är inte bara engagerad i Brukshundklubben utan även i kommunens frivilliga resursgrupp som ställde upp som markörer.

Ekipagen uppskattade övningen.

— Det var trevligt med lite svårigheter att ta sig fram. Det fungerade bra, Chipp är ivrig och orädd och tyckte nog det var lika kul som jag, säger Carina Andersson, Växjö.

Chipp är godkänd räddningshund men själv ska hon gå förarutbildningen i maj nästa år. Ellen Knutsson med hunden Cosmo tilldelades rollen som gruppledare.

— Det är viktigt att få prova på hur det skulle kunna se ut när man kommer ut. Det är jättesvårt att veta hur det blir när man ställs inför en riktig insats. Här är det riktiga brandmän som kör ett scenario. Då blir det ännu viktigare med kommunikation mellan hundförarna, gruppdynamiken, hur man ska arbeta med hundarna.

Övningen i Hultsfred var en så kallad NR-träning, träningshelg för nationella räddningshundar. Sju ekipage deltog varav tre är godkända som räddningsekipage. Kraven är tuffa. Hunden ska vara ivrig, viljestark och orädd. Bara grundkursen brukar ta ett och ett halvt år att genomföra.

— Man har en kurs ihop med hund och förare en heldag per vecka, eller så har man en hel helg var tredje vecka. Däremellan får de i läxa att träna själva.

Carina Andersson, Växjö, tillsammans med border collien Chipp efter att ha sökt igenom en rökfylld hundekipagen möjlighet att öva i realistisk miljö.

Det är också prov under tiden, säger Ingrid Jansson, Svenska Brukshundklubben, och ansvarig för räddningshundarna i Sverige.

Räddningshundförarutbildningen är på åtta dagar. Ett två dagar långt nationellt rädd-

ningshundtest genomförs som en slutövning. De som godkänns blir färdiga räddningshundekipage. Övningar 3-4 helger per år ska därefter genomföras för att ekipaget ska kunna skickas ut vid larm.

Många faller bort på vägen.

Ingrid Jansson berättar att vid senaste utbildningen blev bara fyra av 14 hundar godkända.

— När vi lägger på svårigheter i form av obekväma områden, rök, buller osv faller en del hundar bort. Det är svårt att hitta rätt ekipage, både människa

hundgöra

tågagn. Genom ett unikt samarbete mellan brukshundklubben i Hultsfred och räddningstjänsten får

och hund räknas. Hundföraren måste vara terränggående, inte medicinberoende och ha ett jätteintresse. Räddningshunden blir en del av ens liv och det tar många helger från familjen. Uppdraget från MSB är att utbilda räddningshundar för

myndighetens förstärkningsresurs Nusar, Nationell urban sök och räddning. I Sverige finns 23 ekipage, men alla har inte gjort förarutbildningen och 19 ekipage är godkända varav 8 finns på larmlistan för Nusar. — Vi behöver fler hundar som

är lämpliga för detta för det är inte alla som kan bli godkänd räddningshund, säger Ingrid Jansson.

**TEXT OCH FOTO:
GUNNO IVANSSON**

Gruppledaren Ellen Knutsson informeras av Ulf Bowein på räddningstjänsten i Hultsfred om olycksplatsen och vad som ska genomsökas med hundar.

Övning med räddningstjänsten gör hundförare och hundar fokuserade, Christofer Ericsson med hunden Lego och kollegans Cosmos.

Ingrid Jansson, Svenska Brukshundklubben, och ansvarig för räddningshundarna i Sverige, övervakade övningen tillsammans med instruktörerna Torbjörn Andersson och Hans Viborg.

FAKTA

Frivilliga försvarsorganisationer

- De 18 Frivilliga försvarsorganisationerna (FFO) är självständiga organisationer som har tillkommit genom medborgarinitiativ sedan början av 1900-talet.
- Svenska Brukshundklubben (SBK) är den tredje största av de 18 frivilliga försvarsorganisationerna med omkring 60 000 medlemmar. SBK utbildar hundar och hundförare på uppdrag av Försvarsmakten, Sjöfartsverket, MSB samt Myndigheten för delaktighet. SBK har en bred verksamhet, men som FFO handlar det om att rekrytera och utbilda:
- Patrullhundar och hundförare till Hemvärnet inom Försvarsmaktens krigsorganisation
- Hundtjänstpersonal till Försvarsmakten
- Räddningshundar och hundförare till MSB, som extra resurs till den kommunala räddningstjänsten
- Sjöräddningshundar och hundförare till Sjöfartsverket, som extra resurs till Sjöräddningssällskapet

”Värre än Nordirland på

UMEÅ

— Allvaret i situationen kan illustreras med att för närvarande har vi mera skjutningar och sprängningar än man hade på Nordirland under pågående konflikt med IRA, så illa är det. Det är riktigt, riktigt illa.

■ Terrorismforskaren

Hans Brun medverkade på CBRNE-dagarna i Umeå i slutet av oktober under rubriken Beredskap, säkerhet och terrorism. Han berättade att fler åker utomlands för att lära sig hantera skjutvapen.

— I normala fall lär sig jihadistiska förövare att skjuta i träningsläger i Afghanistan eller Nordafrika. Tillhör man högerextrema kanske man åker till Ryssland. Det har medlemmar i Nordiska motståndsrörelsen gjort och utbildats av en paramilitär grupp. Man kan också resa till Sydafrika och vi ser allt fler resor från Skandinavien och USA vad gäller den högerextrema miljön.

Brun varnade samtidigt för hotet inifrån genom den återinförda värnplikten och nyanställningen av 10 000-tals poliser.

— Risken finns man tar sig in i en organisation och skaffar sig utbildning som kan missbrukas. Försvarsmakten är medveten om detta, men det ser annorlunda ut hos polisen och åklagarmyndigheten osv, där man inte har rutiner med säkerhetssamtal till exempel.

Sverige är fredsskadat och förstår inte hur allvarligt läget är när det gäller terrorism och antagonistiska hot, enligt Hans Brun.

— **Terrorism framställs** ofta som verk av galningar, något som vi som jobbar med detta värjer oss emot. Terrorism är ett medvetet val av en rationell aktör. Sen må det vara så att vi inte förstår den rationaliteten. Anders Behring Breivik var ultrarationell, han planerade sitt dåd i årtal, visste exakt vad han gjorde. Strategin är ganska enkel, man använder våld och hot om våld för att skapa kaos och osäkerhet i samhället. Man vill få allmänheten att tvivla på regeringens förmåga att hantera situationen.

Det andra syftet är att provo-

Obegripligt

”Fyra IS-återvändare har fått arbete på salafistiskt inspirerade friskolor, framför allt i Göteborgsområdet. Det är skrattretande uselt att det är på det sättet.”

Hans Brun

cera fram en överreaktion från statens sida och det tredje, uppnå sina politiska mål.

— Här brukar de köra fast. Ytterst få terrorgrupper lyckas med den här ambitionen. Förr eller senare kraftsamlar samhället och reder ut situationen. De enda som eventuellt har lyckats är FNL i Algeriet, eventuellt IRA som faktiskt sitter vid makten nu i Nordirland. Kanske också de judiska terrorgrupperna som delvis bidrog till att staten Israel skapades. Hur stor den inverkan egentligen var är svårt att uppskatta, men terrorism användes som redskap för att skapa en judisk stat. En av de som föll offer för det var Folke Bernadotte.

Antagonistiska hot kan komma från en lång rad olika aktörer, inte minst andra stater.

Vissa forskare gör skillnad mellan vad de kallar gammal och ny terrorism.

— **Poängen är att den gamla terrorismen**, IRA, ETA, RAF i Tyskland, kännetecknades av väldigt tydliga politiska mål och ett väldigt begränsat bruk av våld. Baader-Meinhof mördade i första hand poliser, en del kända politiker, men skulle aldrig gått in på en gayklubb och skjutit ihjäl folk till höger och vänster. Den absoluta majoriteten av IRAs offer var inte civila utan poliser, militärer och politiska motståndare. Den nya terrorismen kännetecknas av urskillningslöst våld för att skada och döda så många som möjligt. Det är den nya hotbildningen och det gör det ännu mer komplicerat.

I Sverige finns tre miljöer som kan tänkas använda våld, jihadism, våldsbejakande vänsterextremism, de autonoma där vi har grupper som Afa och

— **Kan förorter i Europa fungera som virtuella kalifat?** Det är inte omöjligt, inte bara Sverige utan många hela tiden al-Qaida funnits som egentligen är ett större problem för det är där strategerna finns, säger Hans

Revolutionära fronten och högerextrema.

— För tillfället är de autonoma i den vänsterradikala miljön så gott som uttraderade. Många har ganska nyligen dömts till fängelsestraff, andra har blivit äldre och fortsatt sina högskolestudier. Det här är en grupp som är väldigt välutbildad och som återfinns på universitetsorter, kommer från en ganska gedigen medelklassbakgrund. De rör sig i den här mil-

jön ett par år och går sen vidare i livet. De kan dyka upp som motdemonstranter och kan ställa till en hel del bråk och tumult. De attackerar gärna politiska motståndare. Flera sverigedemokrater har misshandlats i sina hem. De skrämmer människor från att delta i politiska manifestationer och det skyddas i grundlagen oavsett vad vi själva tycker.

— Men i och med att de i första hand är intresserade av att

diskutera ekonomi och maktförhållanden i samhället så är de inte jätteintresserade av att skada allt och alla.

USAs tillbakadragande från norra Syrien anses ha ökat risken för att IS-fångar tar sig till Europa. Sverige har ett stort antal IS-återvändare.

— Fyra IS-återvändare har fått arbete på salafistiskt inspirerade friskolor, framför allt i Göteborgsområdet. Det

1970-talet”

länder som Frankrike, Belgien, Tyskland dras med liknande problem i vissa områden. I skuggan av IS har Brun, terrorismforskare.

FOTO: GUNNO IVANSSON

är skrattretande uselt att det är på det sättet. Att de överhuvudtaget tillåts undervisa eller vistas i närheten av skolbarn är obegripligt. Indoktrineringen fortsätter och i dagsläget finns minst 75 skolor i Sverige som är salafistiskt orienterade där jihadismen inryms.

Han anser att situationen med antagonistiska hot är allvarligare än de flesta förstår, men att ett annat område oroar honom mest.

– Det jag är riktigt orolig för är cyberhotet. På vilket universitet som helst kan man få en ganska avancerad utbildning i möjligheten att missbruka modern datateknik. Hur vi ska upptäcka det i tid när vapnet är en vanlig dator, det bekymrar mig, säger Hans Brun.

Vid frågestunden tyckte en i publiken att Hans Brun låter motivet påverka synen på vilken terrorism är största problemet.

– Du var lite ursäktande mot vänsterextremism. Det är synd att du betonar vänsterextremism, jihadism och högerextremism. Jag tycker vi ska ha samlingsbegrepp för allt som har till syfte att destabiliserar samhället och är brottsligt.

GUNNO IVANSSON

ORM – ny utbildning i omhändertagande

Vid årsskiftet startar en ny konceptutbildning, ORM – Omhändertagande i riskfylld miljö med fokus på kemhändelser.

■ Syftet med utbildningen är att nationellt öka kunskapen kring kemhändelser och målet är att rädda liv och minska personskador vid kemhändelser med bibehållen säkerhet för insatspersonalen.

Erik Palmcrantz, ambulanssjuusköterska och projekt-samordnare på kunskapscentrum för katastrofmedicin vid Umeå universitet, har tillsammans med en arbetsgrupp på uppdrag av Socialstyrelsen tagit fram en ny kemutbildning för insatspersonal.

Grundutbildningen består av två delar. En del är egen inläsning där insatspersonalen på arbetstid går igenom förkunskaper. Det är interaktivt e-lärande med bilder, filmer, text.

– Efter inläsningen samlas man på plats och får tillämpa sina kunskaper praktiskt med fokus på att arbeta tillsammans, bli trygg i sin skydds-

utrustning, teamträning, scenariodiskussioner. Det behövs inte jättemycket utrustning, man ska klara sig med det som finns på en brand- eller ambulansstation, berättar Erik Palmcrantz.

Det har även skapats en instruktörsutbildning. Också där är första steget egen inläsning följt av tre intensiva dagar på plats med lite mer fokus på fördjupning, varför grundutbildningen ser ut som den gör, hur man håller en grundutbildning och skapa fördjupad förståelse för personligt skydd och personsanering.

– Efter de tre dagarna är man utbildad för att åka hem till sin region eller sin lokala station och gärna dra ihop deltagare från räddningstjänst, polis, ambulans, försvaret, kustbevakning, den insatspersonal man vill utbildas med, och kör en grundutbildning tillsammans.

Utbildningen lanseras vid årsskiftet och det kommer att skapas en webbplats.

Reviderad Åtgärdskalender

■ MSB har gjort en stor omarbetning av åtgärdskalendern för CBRNE som senast reviderades 2015. Åtgärdskalenderns främsta användningsområde är beslutsstöd och checklista på skadeplats då farliga ämnen är inblandade.

– Den riktar sig till insatspersonal på väg till och under de första 30 minuterna. Står man där ensam innan det kommer mer resurser är man ganska stressad, säger Johan Trulsson, MSB.

Revideringen har gjorts tillsammans med Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Polisen med stöd från representanter för kommunal räddningstjänst och sakkunniga inom CBRNE-frågor.

Helt nya avsnitt i kalendern:

- De nationella förstärkningsresurserna inom CBRNE-området samt kontaktuppgifter till dessa

- Indikering av farliga ämnen
- Misstänkt farlig försändelse
- Explosivämnen

Kan era kemikalier användas för terrorattacker?

■ Är titeln på en vägledning från MSB baserad på ett 2:4 projekt lett av Totalförsvarets forskningsinstitut. Syftet är att försvåra, och i bästa fall förhindra, terrorism och annan allvarlig brottslighet med kemikalier och kemiska produkter.

– Den riktar sig till privata aktörer som har kemikalier i sin verksamhet. Vägledningen ska göra verksamheten säkrare och medveten om vilka kemikalier de faktiskt har på hyllorna. Varför töms hyllorna plötsligt på aceton? säger Mirja Lenz Torbjörnsson.

Skyddsmask 90 nytillverkas

■ FMV: – Fortfarande en av världens bästa skyddsmasker

Försvarets materielverk planerar redan nästa år dra igång nyproduktion av Skyddsmask 90.

■ – Jag vågar påstå att den här masken, som vi köpte för en liten summa jämfört med vad den skulle kosta idag, fortfarande är en av världens bästa skyddsmasker, säger Richard Sandström, FMV, Försvarets materielverk.

Åren 1994-1999 tillverkades 750 000 Skyddsmask 90 åt Försvarmakten och dåvarande Räddningsverket. Den finns i dag hos en rad myndigheter men det är bara Försvarmakten som får och vågar använda den. Dilemmat är att masken inte är CE-märkt

– Den utvecklades innan CE-direktivet kom och mot svenska krav som är hårdare än Nato-kraven. Det gör att jag känner mig ganska trygg i att den skulle klara Nato-kraven. Den här är mycket hårdare testad, säger Richard Sandström.

FMV har kontaktat EU-företag som får CE-märka masker och ett av dem har sagt att om

Skyddsmask 90 tillverkades idag skulle den förmodligen uppfylla CE-direktivet. Problemet är att Arbetsmiljöverket bara kan godkänna Skyddsmask 90 om den tillverkas idag.

– Vi känner att det finns en enorm potential i Skyddsmask 90 och hela samhället skulle må bra av att ha en mask i Sverige.

Maskerna är nu 20-25 år gamla och tillsammans med sina projektledare har Richard Sandström till uppgift att övervaka hur de mår.

– Det gör vi vartannat år, varje år när vi är lite osäkra. Vi kontrollerar att filtret fortfarande fungerar, hur butylgummit åldras och det här året också alla ingående detaljer. Masken mår väldigt bra, knappt man kan säga att den åldras, den har enormt bra egenskaper. Även när vi tvättat och sanerat den ett antal gånger är den i princip som ny igen.

Tillverkningen upphörde 1999 och FMV har hittat tillverkningsutrustningen som stått i ett förråd och är till salu. Utrustningen för underhåll köpte FMV 1999 och har nu ta-

Stor vinst

”Vi tjänar ruskiga pengar på att väcka liv i den här masken.”

Richard Sandström, FMV

git ur malpåsen för att serva maskerna. Redan nästa år vill man starta nytillverkning av Skyddsmask 90 med en första leverans till Försvarmakten 2021.

– Den nya masken ska vara Nato-godkänd, interoperabel och vara CE-märkt. Vi vill göra en upphandling som andra myndigheter kan avropa på. Första partiet kommer att vara identiskt med det som tillverkades 1999 och den här gången ska den CE-märkas. Parti två kommer att få förbättringar enligt önskemål från Försvarmakten. Vi tjänar ruskiga pengar på att väcka liv i den här masken, säger Richard Sandström.

GUNNO IVANSSON

– Jag hade inte drivit det här om inte masken varit så bra, säger Richard Sandström, FMV, som arbetar intensivt med att redan nästa år få till stånd nytillverkning av Skyddsmask 90.

Starkt totalförsvvar avgörande

– Ett starkt och effektivt totalförsvvar är en av de viktigaste framtidsfrågorna. Särskilt i en säkerhetsmiljö som präglas av hoten i en gråzon. Sverige måste kunna möta försök att systematiskt påverka samhället som helhet.

■ Viceamiral Jonas Haggren, chef för ledningsstaben vid Försvarmaktens högkvarter, berättade att Försvarmakten är inne i en intensiv och dynamisk period. Bakgrunden är det försämrade omvärldsläget.

– Utvecklingen i omvärlden sätter ribban för det försvar som Sverige behöver. Osäkerhet, oförutsägbarhet och snabba händelseförlopp måste vi kunna hantera och reagera på. Det är Rysslands agerande som

hotar den Europeiska säkerhetsordningen och allt tyder på att den ryska förmågeutvecklingen kommer att fortsätta under överskådlig framtid.

Sannolikheten för ett väpnat angrepp bedöms vara låg men Sverige kommer att påverkas av en konflikt i närområdet. Enligt Jonas Haggren står vi inför nya arenor för krigföring och förmågan att möta denna utveckling behöver stärkas. Gråzoner mellan krig och fred är en realitet på många håll.

– Det ska inte vara enkelt för någon att släcka ljuset eller tysta radiosändningar eller hacka sig in i våra kritiska datasystem. Samverkan och gemensam planering är nyckelorden för att stärka samhällets förmåga att möta olika utmaningar.

Totalförsvvarsövning 2020 (TFÖ) blir en viktig temperaturmätare på förmågan.

– Förväntningarna på TFÖ 2020 måste vara hanterbara och vi måste förvänta oss att många erfarenheter kommer att svida. Det svider att växa och vi har en viss växtvärk, men det är en del av resan. Genom övningen stärker vi vår samlade förmåga, vi får möjlighet att pröva beredskapen och ge underlag för vidareutveckling.

Ett starkt och effektivt totalförsvvar ser han som en av de viktigaste framtidsfrågorna.

– Jag får ofta frågan från myndighetsföreträdare om vad de ska prioritera och vilka behov Försvarmakten har. Mitt besked är att sörja för så hög funktionalitet som möjligt in-

Jonas Haggren, Försvarmakten, Nils Svartz och Åsa Kyrk Gere, MSB.

om egna ansvarsområden även vid höjd beredskap. Ett fungerande civilsamhälle stödjer in-

direkt Försvarmakten. Börja där!

GUNNO IVANSSON

CBRNE-dagarna i Umeå i mitten av oktober handlade en hel del om terrorism, brottslighet och risker med kemikalier som finns i var mans hem. Henrik Östmark, forskningschef på FOI, visade att man med bara en liten mängd "vardagskemikalier" kan åstadkomma våldsamma reaktioner.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Då triggas totalförsvaret

Lagstiftningen som hantlar fred och krig och därigenom krisberedskap och totalförsvaret är svart-vit. Antingen är det fred eller krig, inte en gråzon mitt emellan.

■ Men någonstans mellan samhällsstörning och krig måste hotet som ska hanteras definieras, är det relaterat till fred eller krig?

— En triggerpunkt är när vi kommer fram till att en händelse har en antagonistisk bakgrund, framförallt statlig antagonism. När vi börjar diskutera en situation i termer av krig och krigsfara, då börjar vi också diskutera i totalförsvartermer.

Marika Ericson, Försvars-högskolan, är expert på lagstiftning och gränslinjen mellan fred och krig. Lagstiftningen för totalförsvaret är ganska gammal och i vissa delar föråldrad.

— Lagstiftningen kan vara ett bra verktyg om vi lär oss att använda den, även om det definitivt finns delar i den som man

kan säga utgör ett hinder i nuläget.

Totalförsvaret är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av både det militära försvaret och det civila försvaret. När det tidigare totalförsvaret lades i malpåse ersattes det med uppbyggnaden av ett krisberedskapssystem.

— **Krisberedskapen ska** utgöra en grund för planeringen av det civila försvaret. Naturligtvis ska man använda det man har, men systemen har ganska olika utgångspunkter och vi behöver därför fundera över hur vi gör det. Det enskilt viktigaste för det civila försvaret är att stödja Försvarsmaktens operativa förmåga. I fredstida kriser är Försvarsmakten den stödjande, men när totalförsvaret aktiveras då byter vi, då är det civila myndigheter som ska stödja det militära försvaret.

Totalförsvaret aktiveras i olika steg och beslutspunkterna finns inom ramen för systemet

Två lägen

"Hela systemet heter höjd beredskap och indelas i två grader. Antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap."

Marika Ericson, Försvars-högskolan

som kallas höjd beredskap. Ytterst finns krigsförklaringen som den tydligaste omslagspunkten i svensk rätt mellan fred och krig.

— Det finns två lägen och här finns en viss förvirring i hur vi använder begreppen just nu. Hela systemet heter höjd beredskap och indelas i två grader som regeringen fattar beslut om. Antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap. Sen finns beredskapslarmet som enbart är ett sätt att förklara att högsta beredskap råder i hela landet, det är alltså inte en egen beredskapsgrad.

Lagstiftningen har i många fall valt att inte exakt säga vad som ska hända vid skärpt och högsta

beredskap, det är upp till regeringen att bestämma vad som ska tillämpas och inte.

— Vid skärpt beredskap säger lagstiftningen att myndigheter ska börja anpassa sin organisation och sin verksamhet till totalförsvaret. Men man ska också upprätthålla ordinarie verksamhet i den mån det är möjligt. Här har vi faktisk både krisberedskap och totalförsvaret aktiva samtidigt.

Vid högsta beredskap säger lagstiftningen att totalförsvaret är all samhällsverksamhet som då ska bedrivas.

— Det innebär också att där slutar krisberedskapssystemet. Det vi bedriver i högsta beredskap är totalförsvaret. Om

det värsta har hänt, krig, utgår lagstiftningen från att riksdag och regering inte är kvar i Sverige. Då sker ett kontrollerat förskjutande av beslutsfattande ner till myndigheterna som får mycket mer ansvar, uppgifter och mandat.

Enligt lagstiftningen kan regeringen vid krigsfara besluta om skärpt beredskap. Då råder formellt sett fortfarande i fred. Högsta beredskap kan också användas vid krig eller krigsfara, men om regeringen fattar beslut om att riket är i krig enligt 15 kapitlet i regeringsformen, då råder automatiskt högsta beredskap.

— Krig – då är det högsta beredskap i hela landet. I högsta beredskap kommer hela Försvarsmakten att krigsorganiseras och då råder också allmän tjänsteplikt för totalförsvarets pliktiga enligt lagen om totalförsvaretsplikt. Totalförsvaretsplikt gäller alla boende i Sverige 16-70 år, säger Marika Ericson.

GUNNO IVANSSON

Förste överlevaren räddad

Efter mer än en timme i iskallt vatten hade Anna Bågenholm en kroppstemperatur på 13,7 grader. Ingen puls. Kliniskt död.

Hon överlevde tack vare rätt åtgärder på olycksplats och sjukhus.

– Min historia kan hjälpa andra att överleva, säger Anna.

■ ”Ingen ska förklaras död innan denne är både varm och död.”

Det är läkaren Anna Bågenholms devis, en regel vars riktighet hon själv är bevis för.

Anna var extremt nedkyld. Men de som omgående försökte rädda hennes liv ägnade ingen tid åt att värma den frusna kroppen, bara att ge HLR för att få igång hjärtat.

– Man gör antingen HLR eller värmer kroppen. Om hjärtat inte slår, håll personen kall och ge HLR. Om hjärtat slår måste man värma kroppen för att stegvis få upp kroppstemperaturen till en säkrare nivå. Det är den enkla regeln, säger Anna Bågenholm.

Annas olycka hände under skidåkning för 20 år sedan. Hon var 29 år och relativt färsk läkare i Narvik. Uppvuxen i Vänersborg men med stort alpint intresse valde hon att börja sitt yrkesliv där det fanns bra skidåkning inom räckhåll.

I dag jobbar hon fortfarande som läkare, nu vid Tromsø universitetssjukhus, och föreläser om behandling vid hypotermi (nedkylning).

– Jag var i Tromsø den förste som överlevde hjärtstopp efter nedkylning. Efter det har man insett att folk kan räddas. Fram till 2013 hade de i Tromsø försökt rädda 34 patienter som fått hjärtstopp på grund av hypotermi. Efter min olycka har nio patienter överlevt. Ingen innan.

Nedkylningen blir en räddande faktor vid hjärtstillestånd. Vid normal kroppstemperatur är det stor risk för hjärnskador efter bara några minuter.

– Vid nedkylning går enzymer, cellfunktioner, ämnesomsättning, och därmed syrebehov ner. Samtidigt gör det att organfunktionen går ner. Balansen mellan vad kroppens celler, framförallt hjärnans, har för syrebehov och den tillgång som finns avgör hur det går med patienten.

Anna jämför med den mat vi förvarar i kyl och frys.

– Det du förvarar i frysen är dött, kan inte återuppstå. Vattnet i cellerna har frusit till is, det vi kallar förfrysningsskador. Nedkylning (hypotermi) är något helt annat. Nedkylning

använder vi varje dag i kylskåpet. Maten i kylen har fortsatt en låg ämnesomsättning, kan bevaras i flera dagar utan att bli dålig.

Det händer mycket från det att kroppstemperaturen sjunker från 37 till 13,7 grader, som i Annas fall.

– Vid 35 grader, mild nedkylning, börjar organen jobba mer, hjärtat slår snabbare. Kroppen skakar, det är för att hålla dig varm. Kommer du inomhus tar kroppen hand om problemet.

– Under 32 grader behövs vård för att bli varm igen. Blodkoagulationen är rubbad som hos en blödarsjuk. Vid cirka 28 grader börjar nedkylningen bli svår för hjärtat som börjar bli väldigt irriterat. En plötslig lägesändring hos en patient kan ge hjärtstopp (ventrikelflimmer).

– Under 20 grader är nedkylningen allvarlig. Då slår inte hjärtat, men det beror inte på att man saknar syre utan bara på att hjärtat är kallt. Hjärnan har stängt ner alla medvetna funktioner, ingen andning och blodkoagulationen är gravt nedsatt. Du ser heller ingen reaktion på pupillerna i ögonen. Men personen lever, det är mycket viktigt. Organfunktionen är bara så låg att vi inte kan se det med de normala metoder vi använder.

Nedkylda personer måste behandlas med försiktighet, påfrestningar är riskabla.

– Om en person är nedkyld men vid medvetande och du ber denne resa sig ur vattnet kan den lilla ändringen orsaka hjärtflimmer.

När Anna Bågenholm räddades tillbaka till livet fick hon på olycksplatsen och i helikoptern till sjukhuset bara hjärt- och lungräddning (HLR) manuellt. Det gjordes inga ansatser att värma den svårt nedkylda kroppen.

Numera finns kompressionsmaskiner (Lucas) i helikoptrar och ambulanser som kan utföra HLR under ambulanstransporter.

– Vid normal kroppstemperatur ger HLR cirka 30 procent av syrebehovet. Vid nedkylning minskar behovet, och vid en viss kroppstemperatur tangerar syrebehovet vad HLR kan ge. Det innebär att vid den brytpunkt

Läkaren Anna Bågenholm föreläser, senast vid Barents Rescue, om hur persone

**Möjligt
”Jag var i
Tromsø den
förste som
överlevde
hjärtstopp
efter nedkyl-
ning. Efter det
har man insett
att folk kan
räddas.”**

ten kan man teoretiskt ge HLR i evighet. Den längsta tid HLR getts i Tromsø är nio timmar. Personen klarade sig utan hjärnskador men det var många andra komplikationer.

När Anna kom till sjukhuset såg hon död ut, blodproverna var inte normala. Men hon hade haft nog med syre i kroppen för att överleva två timmar och 45 minuter med hjärtstillestånd. Hon kopplades till en hjärt-lungmaskin för att värmas upp. Maskinen transporterar blod ur kroppen, syre- och trycksätter det samt ökar gradvis temperaturen och transporterar tillbaka blodet i kroppen igen.

– Om hjärtat inte slår behövs maskinen, den gör allt för patienten.

Kroppstemperaturen steg sakteliga. Hjärtat började slå av sig själv redan efter 20 minuter. Hjärtat, som är en liten muskel, blev fort varmt och började då jobba igen. Efter tre timmar var Anna varm i hela kroppen.

Konvalescensen var långvarig. Anna flyttades så småningom till Sahlgrenska i Göteborg för att komma närmare anhöriga. Efter fyra

ar andra

r som drabbats av hypotermi ska tas om hand. Fler kan överleva svår nedkylning, Anna är ett levande bevis på det.

FOTO: PER LARSSON

månader var sjukhusvistelsen över. Hon kunde åka tillbaka till Narvik, men var starkt präglad av nedkylningen i form av nedsatt funktion i armar och ben. Det tog två år innan Anna var tillbaka i arbete igen.

– I dag har jag problem med fingrarna när det är kallt, men jag kan göra allt jag gjorde innan olyckan.

För drygt fyra år sedan inträffade en olycka i Ännsjön, Åre kommun. Tre ungdomar på konfirmandläger föll ur kanoter vid svårt väder. Den mest nedkylde hade legat i vattnet i över två timmar och hade en kroppstemperatur på 14,5 grader.

– I mina ögon var han död när vi plockade upp honom och det kändes nästan som det inte var någon mening att göra något, men efter det här: kör på – det kan finnas hopp. Jag kommer aldrig att ge upp förrän en läkare säger att det inte går, sa fjällräddaren Marcus Stålhand-ske efteråt i Tjugofyra7.

Alla tre tonåringarna överlevde tack vare korrekt räddningsarbete och vård.

Regel
”Förklara inte någon död förrän de är varma och döda. Du kan inte se om någon är död när denne är allvarligt nedkyld.”

Nils Johan Berg, läkare vid St Olavs sjukhus i Trondheim, konstaterade:

– Flera faktorer gjorde att de överlevde. Ung ålder, flytväst, kallt vatten och därmed nedkylning av hjärnan. Tidigast möjlig start av hjärt-lungräddning och kontinuerlig HLR under transport till sjukhus. Sist men inte minst: transport till större sjukhus med möjlighet till uppvärmning i hjärt-lungmaskin.

Efter räddningen av Anna Bågenholm har många fler återupplivats, hon har själv hört sägas att ”vi har hört din historia så det är svårt att dödförklara andra”.

– Man har insett att liv kan räddas. De som överlevt har tillbringat mer tid på sjukhus än de som inte överlevt, och det är inte en stor kostnad att försöka värma upp alla med hjärtstopp efter hypotermi. Så förklara inte någon död förrän de är varma och döda. Du kan inte se om någon är död när denne är allvarligt nedkyld. Starta HLR och håll på hela vägen till sjukhuset, säger Anna Bågenholm.

PER LARSSON

Nedkyld till 13,7 grader – så räddades Anna

OLYCKAN

20 maj 1999 åkte Anna Bågenholm skidor i Narvik tillsammans med två läkarkollegor.

Klockan 18.30 föll Anna, kanade ner i ett hål i isen och hamnade i en vattensamling under isen. Hon drunknade inte, kunde andas. Kamraterna försökte rädda henne, men lyckades inte få upp henne.

- 18.39 larmades räddningstjänsten.
- 19.00 slutade Anna röra sig. Ingen puls, hjärtat hade förmodligen slutat slå.
- 19.39 anlände räddningsstyrkan, i form av skidåkare med lokalkännedom.
- 19.45 Lyckades man göra hål i isen och dra ut Anna.
- 19.46 bedömdes hon kliniskt död. HLR startade.
- 19.50 helikopter på plats, fortsätter med HLR och intuberar.
- 19.56 lyfte helikoptern. HLR-insats fortsatte hela tiden i helikoptern.
- 21.00 anlände till Tromsø universitetssjukhus, inte det närmaste sjukhuset men i Tromsø fanns hjärt-lungmaskin. Då hade Anna varit utan hjärtslag i två timmar.

PÅ SJUKHUS

Anna fördes till operationsrummet och kopplades till en hjärt-lungmaskin. Maskinen transporterar blod ur kroppen, syre- och trycksätter det samt ökar gradvis temperaturen och transporterar tillbaka blodet i kroppen igen. Samtidigt pågick manuell HLR tills maskinen tog över hjärtats och lungornas jobb.

- Efter 20 minuter var temperaturen runt hjärtat 30 grader, men fortfarande bara 14 vid ändtarmen. Hjärtat började slå av sig själv
- Efter 179 minuter var kroppstemperaturen 36 grader. Hjärt-lungmaskinen behölls i fem dagar eftersom hjärtats och lungornas arbete att syresätta kroppen sviktade.
- Efter en vecka vaknade Anna, men var förlamad från halsen och nedåt. Låg i respirator i fem veckor.
- 24 juni, en dryg månad efter olyckan, satt hon upp i sjukhussängen för första gången.
- 10 juli kunde hon gå några steg, men med svårighet att lyfta båda fötterna (bilateral droppfot). 20 juli gick hon 200 meter.
- 21 september, fyra månader efter olyckan, kunde hon åka hem till Narvik.
- 17 oktober gjorde hon första skidturen efter olyckan, händerna saknade funktion och var fasttejpade till stavarna.
- Två år efter olyckan var funktionen i händerna så bra att hon började arbeta igen, men bytte från kirurg- till röntgenläkare.

Storgöteborg har avtal hos företagshälsovården om hjälp av specialpsykolog vid svårare ohälsa. Den hjälpen kan vara avgörande för livskvalitén, säger Per Hassling som i många år jobbat med personalfrågor vid räddningstjänsten.

FOTO: PER LARSSON

Insatser kan sätta spår

■ – Det är viktigt att släppa kontrollen efteråt, erkänna att man berördes

GÖTEBORG
Anställda inom blåljusorganisationer kan på skadep plats hamna i situationer som sätter sina spår. Ibland för livet.

– Vi måste skapa en kultur där det är okej att säga att det berörde mig djupt. Och ha strategier för att bemöta det, säger Per Hassling

■ Tjugofyra7 berättade i förra numret om Patrik Jarl som drabbades av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), vilket utlöstes efter att han slutat som brandman.

Per Hassling är numera pensionär och uttalar sig som privatperson, men jobbade 37 år inom räddningstjänsten Storgöteborg. 20 år som brandman och därefter 17 år med personalfrågor på HR-avdelningen.

Han har varit med när personal drabbats av psykisk ohälsa, organisationen har utmanats flera gånger.

Efter diskoteksbranden vid Backaplan 1998, när 63 ungdomar brann inne, mårde många av de 150 brandmännen på insatsen dåligt efteråt.

– De sov dåligt, kunde inte koncentrera sig på jobbet, vardagen och det vardagliga arbe-

”Det fanns några som fick PTSD. För dem blev händelsen en vattendelare i livet.”

tet blev ointressant. De flesta återhämtade sig ganska snabbt från symtomen. Men det fanns några som fick PTSD. För dem blev händelsen en vattendelare i livet. De förändrades, stod inte ut med att riskera hamna i en liknande situation igen, säger Per Hassling.

Då hade räddningstjänsten redan tagit psykisk ohälsa på allvar. Insikten kom 1990 i samband med branden på fartyget Scandinavian Star då 159 personer dog.

– Det var då vi började arbeta med kamratstöd. På 80-talet pratade ingen om det. Efter Scandinavian Star insåg man behovet av att förebygga, och du som anställd ska känna till riskerna i arbetet. Det är klart man berörs när andra lider, annars har man ingen empati.

– Man måste vara effektiv på skadep plats och ha kontroll över sina känslor, men det är viktigt att släppa den kontrollen efteråt och erkänna att man berördes. Egentligen är det natur-

ligt att en del behöver djupare hjälp för att förstå vad de varit med om.

Vad man lär sig av en insats, vad man lär sig om sina kollegor och sig själv, är ett sätt att skapa en lärande kultur, anser Per Hassling.

– Det skapar sätt att förbereda sig inför nästa gång. Sker ett självmord vid järnvägen behöver man ha resurser att ta hand om lokföraren och de som såg det hända.

– Vi kan skydda oss själva genom att jobba två och två, ha dubbla handskar när man plockar kroppsdelar så man inte känner värmen, använda griptänger så vi inte behöver böja oss och komma för nära. Det finns en massa smågrejer som minskar sinnesintrycken och sänker stressnivån.

I trappan av påverkan handlar det först om självinsikt, därefter att gruppen kan prata respektfullt i svåra situationer. När något utöver det normala inträffat har Storgöteborg 15 utbildade kamratstödare i beredskap som kan kallas in för avlastande samtal. Stabschef eller insatsledare kan omgående aktivera kamratstödet.

– Kamratstödet är som en högttryckstvätt, man går in och

”Kamratstödet är som en högttryckstvätt, man går in och blåser av.”

blåser av. Men om det behövs individstöd, om någon visar posttraumatiska störningar; det är inget kamratstödare ska syssla med. Det är en diagnos som kräver behandling.

Däremot kan man med kamratstödet skapa en kultur där man fångar upp personer som inte återhämtar sig från svåra situationer.

– Det kan bli mycket positivt för arbetsmiljön.

Hos företagshälsovården har Storgöteborg tillgång till psykolog, och även avtal om specialpsykolog för svårare ohälsa.

– En vanlig psykolog har inte kompetens att bearbeta trauman, det kräver specialistutbildning. Den resursen bör en räddningstjänst ha tillgång till, hjälpen kan vara livskvalitéavgörande. Hos oss används tjänsten några gånger om året.

■ Hur säker kan vara på att hitta de som mår dåligt?

– Det kan man inte vara, och kommer aldrig vara.

Effekten av att inte få hjälp

blir att den drabbade själv hanterar sina problem.

– Den stress man befinner sig i hanteras ofta med självmedicinering. Det kan vara alkohol, tabletter, överdrivet idrottande för att fokusera på annat, eller ökad riskbenägenhet.

■ Skulle ni hanterat situationen efter diskoteksbranden annorlunda i dag?

– Generellt skall vi jobba lika med att tidigt fånga upp och genomföra samtal. Men jag tror vi skulle vara noggrannare med uppföljningen. Det fanns nog fler då som skulle mått bra av individuellt stöd.

Per Hassling konstaterar att personer som söker sig till jobb inom blåljus har en viss personlighet; robusthet, de stimuleras av svåra situationer som utmanar.

– Göra skillnad på skadep plats är viktigt för många. Men personlighetsdraget att vara först fram på skadep plats innebär också problem ibland när man blir för offensiv. Den personen kanske inte värderar situationen rätt, inte gör riskanalys för att se när det blir farligt för egen del. Varje positiv egenskap har en negativ baksida om den överdrivs.

PER LARSSON

"Kan vara bättre att inte

– Ja. Var det korta svaret från Anna Kärrman, docent i miljö kemi, på publikfråga om allt brandsläckningsskum är farligt.

Anna Kärrman

■ Fast i nästa andetag nyanserade hon svaret en aning.

– Nej inte riktigt så, jag ska vara lite mer utförlig. Alla de här kemikalierna är potentiellt miljöfarliga beroende på koncentration, vart de hamnar osv. Det finns olika grader och vissa är värre än andra, till exempel de som innehåller fluor.

– Absolut viktigast är att få bort fluorskum, men man ska vara medveten om att fluorfria B-skum är inte ofarliga. Vi har inte helt koll på vad de fluorfria innehåller för att de ska bli lika effektiva som fluorskummen. Det finns anledning att vara försiktig oavsett A- eller B-skum, säger Anna Kärrman.

Brandskummens negativa effekter på miljön har varit kända ganska länge och ett av ämnena, PFOS, förbjöds redan 2008. Sedan dess har nya ämnen utvecklats men som visat sig vara lika svårnedbrytbara. Miljöproblemen ställdes på sin spets efter insatsen i Hamre 2015 då dricksvattenbrunnarna i byn förstördes. Sedan 2016 avråder MSB från skum användning vid annat än kemikaliebränder.

Storstadskåreerna anser att rekommendationen är för kategorisk och i början av november anordnades en kunskapsdag under rubriken Vad är skum och är allt skum farligt?

– Skum kännetecknas av att de innehåller ytaktiva ämnen som påverkar vattnet, ändrar ytspänningen, ökar vattnets tvättverkan och kan bilda en täckande film. Den stora skillnaden mellan A- och B-skum är att B-skum innehåller fluorämnen, i övrigt är det inte jättestor skillnad, säger Anna Kärrman, som i många år forskat på innehållet i olika brandskum.

Fören lekman är det svår att utläsa av säkerhetsdatabladet vil-

"Krånglat till det"

"Som lokalt befäl har man inte längre rätt att fatta beslut om att använda skum."

Anders Edstam, räddningschef

ka ämnen ett skum innehåller.

– Jag avundas inte er uppgift att försöka tolka databladet, för de är ganska svårtolkade. Innehållsförteckningarna är ofullständiga och det har att göra med vår kemikalielagstiftning som inte kräver att allt redovisas. I produkten som användes i Hamre ser man inte att det innehåller fluorämnen, men det gör det.

Alla restprodukter från brandsläckning är skadliga för miljön och det skiljer sig åt mellan skum och annan släckteknik.

– Slående i alla analyser jag gjorde var att om man släcker snabbt gav det minst bildning av restprodukter. Och den absolut snabbaste släckningen i alla försök vi gjort har varit med tillsatsmedel och vattendimma. Vi har kunnat konstatera att strålrör med vatten gav högre bildning av farliga ämnen i gas och sot.

Därför kan det vara bättre för miljön att inte släcka alls.

– Om du inte släcker på för du inte vatten som lakar ut restprodukterna från röken. Då hamnar de i luften där de har en ganska god möjlighet att brytas ner, för de här restprodukterna bryts faktiskt långsamt ner till skillnad från fluorämnena i skummen, säger Anna Kärrman.

Räddningstjänsterna i Norrtälje, Storgöteborg, Storstockholm och Södertörn berättade om sin syn på och hur de använder skum idag. Alla har blivit mer återhållsamma men mest Södertörn.

– **Södertörn har historiskt** inte varit ett dugg bättre än någon annan. Jag har varit med och lagt ut skum, till och med i miljö känsliga områden, för att vi skulle kunna åka därifrån tidigare. Vi lärde oss sakta och för oss skedde ett tydligt ställningstagande kring Hamre-fallet. Där det – som jag tycker – så uppenbart har skett en fel-

Det hävdas att bilbränder inte går att släcka utan skum. Försök som Räddningstjänsten Väst gjort visade ter vatten. – Bilbränder är en insats där vi av någon konstig anledning älskar skum. Talar vi effekt skulle tjänsten Alingsås-Vårgårda.

Anders Edstam

brand? Ja det kan vi. Kan vi släcka allting utan skum? Nej det kan vi inte, säger Anders Edstam, räddningschef Södertörn.

I styrdokumentet har Söder-

hantering. Vi måste ställa oss frågan när måste vi använda skum. Kan vi släcka en bilbrand utan skum? Ja det kan vi. En lägenhets-

brand? Ja det kan vi. Kan vi släcka allting utan skum? Nej det kan vi inte, säger Anders Edstam, räddningschef Södertörn.

I styrdokumentet har Söder-

törn "krånglat till det ordentligt" om skum ska användas.

– Som lokalt befäl har man inte längre rätt att fatta beslut om att använda skum. Om jag vill använda skum för annat än livräddande insatser måste jag gå upp en nivå och förklara varför jag måste använda skum i den här insatsen.

I dag använder Södertörn skum färre än tio gånger per år.

– Sen det här beslutet togs har vi inte köpt en centiliter skumvätska. De händelser vi använder skum är där inget an-

nat fungerar. Ett exempel är en vindsbrand vi inte fick ordning på och en hel radhuslänga hotades. Ett bra beslut, vi kunde rädda en hel länga.

Anders Edstam efterlyser en manual, ett verktyg för att fatta väl avvägda beslut vid en insats.

– Hur ska vi veta vad som är bäst för miljön? För jag är helt övertygad om att vi kommer att ha insatser där det bästa för miljön är att använda skum. I andra fall är det katastrof att göra det.

GUNNO IVANSSON

släcka alls”

att med vattendimma och 1 procents inblandning av X-fog kunde den här branden släckas med bara 24 liter. Jag inte heller rekommendera skum på vindsbränder, säger Johan Lindström, avdelningschef Räddnings-

FOTO: MIKAEL LINDER

Kartregister över privata brunnar

■ Efter insatsen i Hamre 2015 är risken för att släckvatten kontaminerar dricksvattnet högaktuell. Det finns ett publikt register med kartvisare som kan ge räddningstjänsten snabb tillgång till privata brunnars placering.

Brunnsarkivet finns hos Sveriges geologiska undersökning (SGU) och nås via deras webbplats. I Brunnsarkivet finns in-

formation om nästan 700 000 brunnar.

– Vi vet att det saknas en del uppgifter i Brunnsarkivet, och därför har vi nu möjliggjort för privata brunnägare att själva frivilligt fylla på uppgifter om sina brunnar till registret. Fördelen är då att deras brunnar ”syns” vid tex risk för förorenings spridning, förändrad markanvändning inför plane-

rade projekt eller vid geologiska undersökningar, säger Carola Lindeberg, statsgeolog på SGU.

Rapporteringen från privata brunnägare sker via ett digitalt rapporteringsformulär på SGUs hemsida www.sgu.se.

Sagt på kunskapsdagen

■ ”Jag tycker det är så otroligt häftigt att få komma och lyssna på speciellt räddningstjänsternas föredrag. Det är få i Sverige som är så duktiga på att fatta snabba beslut i komplexa frågor som ni är. Så ta med er det, ni är en unik resurs i samhället.

Miljöförvaltningen är en fantastisk resurs som är ett jättebra stöd och jag tycker det ska bli spännande och följa det här med ökad tillsyn. Men de som också finns där och ska tala om för er var det är som allra mest känsligt, det är Vatten & avlopp, VA. VA har beredskap dygnet runt och

när ni kanske blir ifrågasatta ska VA stå där och hålla er i handen och säga att det var vårt beslut, det

här var vad vi visste. Gör de inte det, ring mig så ska jag sparka dom i ändan.

Jag tar med mig till styrelsen hur vi tillsammans med räddningstjänsterna och MSB mer aktivt kan jobba ihop i de här frågorna för ingen av oss löser dem ensam.”

Lena Blad
VD Gästrike Vatten

■ Det var givande, lite mer kunskap och förtydligande, men det finns fortfarande en hel del frågetecken. För och nackdelar med olika tekniker, sen är det lätt att säga att vi ska använda en ny teknik, men vi har den utrustning vi har och det är inte läge att gå till våra politiker och säga att nu ska vi bygga om alla våra släckbilar.

Mikael Lundh, förste brandingenjör, Storstockholm

■ Under kunskapsdagen talades om vikten av att ha en dialog med räddningstjänsten innan det inträffar en brand. Framför allt i vattenskyddsområden där det enligt skyddsföreskrifterna kan vara förbjudet att använda skum.

– Ja, men alla enskilda vattentäktar. Vi har 5 500 brunnar, så de tre kommunala vattenskyddsområdena är en piss i havet jämfört med våra verkliga problem. Vi har redan sex sjöar som är allvarligt påverkade och har redan en dialog med vår lokala räddningstjänst som fungerar jättebra, men det är inte alltid de som kommer till våra bränder.

Melissa Feldtmann,
Miljö och hälsa
Österåkers kommun

■ – Bra att få det samlat. MSB, miljökontoren, VA och vi behöver samordna oss mycket mer och verka tillsammans. I Storstockholm har vi projekt på gång, både med vattenbolagen och miljö- och hälsa.

Erika Wester, miljöstrateg Storstockholms brandförsvaret

■ Flera påpekade att MSB skolor inte följer med i utvecklingen.

– Ett problem är att senast för några veckor sedan var vi ett antal som fick hem studenter från räddningsledare A. Tyvärr lär de sig samma metodval som vi gjorde på 80-90-talen och skolorna torde vara en av de viktigaste kanalerna för att komma ut och förändra tänket i kommunerna.

Per-Anders Bertlin
Räddningstjänsten DalaMitt

■ – De synpunkter som framfördes kring händelserapportens utformning och hur vissa saker förmedlas i våra utbildningar tar vi med oss. Jag tolkar det som att vi alla vill samma sak och att det mest centrala just nu är att tillsammans fortsätta arbetet genom att bryta i några olika typhändelser. Genom att försöka uttrycka hur dessa bäst bör hanteras både med avseende på effektiv brandsläckning och med beaktande av påverkan på miljön tror jag att vi kan komma vidare på ett bra sätt.

Patrik Perbeck
Enhetschef MSB

I byn Hamre utanför Hudiksvall förstördes dricksvattnet efter en insats 2015 där räddningstjänsten använde B-skum. En så kallad restvärdesledare ska efter en brand försöka rädda det som räddas kan, men eftersom dricksvatten inte kan försäkras finns inget att rädda.

Vattnet kan inte försäkras

Normalt är det en restvärdesledare som tar hand om saneringen efter en brand. Men inte om dricksvattnet förstörts. Grundvattnet kan inte försäkras.

■ — Dilemmat för oss restvärdesledare är att om försäkringen inte täcker har vi formellt inget uppdrag. Ett jätteviktigt budskap till er räddningsledare är att ni har oftast en drabbad motpart, en kommuninvånare eller ett företag, säger miljörestvärdesledare Morgan Palmquist.

Det var vad som hände i byn Hamre. Snart fem år efter branden hämtar de boende fortfarande sitt dricksvatten i dunkar. En restvärdesledare arbetar på uppdrag av försäkringsbolagen men eftersom ingen försäkring täcker dricksvatten står byborna utan hjälp.

— Jag vill att ni ska känna lite på tanken att ni bor i ett hus, kanske har en egen brunn och

— Plötsligt har ditt hus förlorat i värde, kanske mer än halverats för det har inget dricksvatten. Går inte att sälja. Känn på det, säger miljörestvärdesledare Morgan Palmquist. FOTO: GUNNO IVANSSON

en dag kommer det skum ur kökskranen för att det brunnit i en fastighet längre bort. Plötsligt har ditt hus förlorat i värde, kanske mer än halverats för det har inget dricksvatten. Går inte att sälja. Känn på det.

För några år sedan reagerade försäkringsbranschen på att det användes mycket skum

som orsakade väldigt kostsamma saneringar. Det har varit ett antal insatser med skum som restvärdesräddningen lärt sig mycket av. Bland annat den i Hamre.

— I januari 2015 ville försäkringsbolaget att jag skulle åka upp för att inhämta mer information fast man redan då visste att det finns ingen försäkring

Lika viktiga som LSO
”Har ni inte läst på de allmänna hänsynsreglerna, så gör det.”

Morgan Palmquist,
miljörestvärdesledare

som täcker den skadan. Räddningstjänsten gjorde invändig släckning och hade branden under kontroll, men vad jag kan förstå återantände det när man gjorde övertrycksventilation. Enligt insatsrapporten bedömde man att det inte skett någon miljöpåverkan.

Vid insatsen användes både A- och B-skum plus 200 000 liter vatten.

— Jag konstaterar också att Hudiksvalls kommun hanterar det här lite annorlunda. Räddningstjänsten och tillsynsmyndigheten ligger under samma nämnd, man utövar tillsyn över

sig själv. Jag fick uppfattningen inledningsvis att man inte alls tittade på miljöbalken utan man gick på lagen om skydd mot olyckor (LSO).

Räddningsledaren är åtalad för miljöbrott och i den pågående rättsprocessen har det slagits fast att räddningstjänsten är verksamhetsutövare.

— Och då gäller de allmänna hänsynsreglerna. Har ni inte läst på de reglerna, så gör det, och lär dem lika bra som LSO. Jag är nog med att inte lägga någon värdering i hur räddningstjänsten löser sin uppgift utifrån sina förhållanden, utan vill visa att de möjligheter jag har som restvärdesledare är väldigt, väldigt begränsade när man använt skum. Och att ni har en drabbad kommuninvånare eller att ni själva får stå med ansvaret, säger Morgan Palmquist.

GUNNO IVANSSON

Per Andersson, Södra Bohuslän, Anders Lundblad, Jarmo Hiltunen, Anders Ekberg och Kristina Lindfeldt, samtliga Storgöteborg, och Per Mood, Alingsås-Vårgårda, är nöjda med det samarbete för operativa insatser som startade 1 oktober.

FOTO: PER LARSSON

– Vi vill kunna slå hårdare

■ Göteborgsregionen ska klara stora kriser och ha uthållighet

GÖTEBORG

I oktober sparkade Göteborgsregionen igång gemensam ledning av operativa insatser.

Ledningscentralen på Gårda brandstation i Göteborg är navet för cirka 1 000 brandmän i fem räddningstjänster.

– Vi vill kunna slå hårdare, bli effektivare med mer resurser. Även vi i Storgöteborg behöver hjälp när det blir riktigt stort, säger stabschef Anders Lundblad.

Krav på systemledning restes i räddningstjänstutredningen våren 2018.

Då var Göteborgsregionen redan igång med sitt arbete.

I januari 2017 skrevs en avsiktsförklaring, idéerna förankrades politiskt, Anders Lundblad blev projektledare, styrgrupp bildades med räddningscheferna och huvudskyddsombuden blev delaktiga.

– Efter Västmanlandsbranden 2014 framkom behov vi

inte sett tidigare, som att utöka samverkan och utveckla stabsarbetet. Tidigare hade det mest handlat om hur vi får ut brandbilarna effektivt, säger Per Mood, förbundsstrateg i Alingsås-Vårgårda.

Resultatet blev:

■ Operativa insatser för de fem räddningstjänsterna leds från Storgöteborgs ledningscentral i Gårda. Den bemannas dygnet runt med sju personer: stabschef, insatschef, arbetsledare och fyra larm- och ledningsoperatörer. En av dem är tillika yttre larm- och ledningsoperatör, kan följa med insatschef på larm.

■ Storgöteborgs räddningschef i beredskap (RCB) har delegation från övriga organisationer och ansvarar för hela området.

■ De som var RCB i övriga organisationer är nu chefs- och stabsresurs (CSR) i beredskap. Resursen kan bland annat förstärka ledningscentralen om det blir svåra påfrestningar.

Insikt

”Efter Västmanlandsbranden 2014 framkom behov vi inte sett tidigare, som att utöka samverkan och utveckla stabsarbetet.”

Per Mood, förbundsstrateg, Alingsås-Vårgårda

– CSR är en lösning som inte fanns från början, men vi såg att vi behövde en knytning mellan det operativa och övrig verksamhet i de olika organisationerna. Befattningen har inget operativt beslutsmandat, säger Anders Lundblad.

Arbetet med Göteborgsregionen började ta form under 2018. Då anslöts de fyra organisationerna successivt till ledningscentralen, Alingsås-Vårgårda var först ut i januari, Öckerö sist i december.

– Tanken var först att ansluta räddningstjänsterna en i taget till ledningssystemet, men vi insåg att vi då skulle behöva bygga systemet fyra gånger. I stället valde vi att docka in dem en i taget till larmhanteringen, den operativa ledningen var kvar i varje organisation.

De övriga fyra räddningstjänsterna bidrar med 3 000-3 500 larm om året, ledningscentralens belastning ökade stegvis. Vid 112-samtal som rör räddningstjänst i Göteborgsregionen kopplas Storgöteborgs larm- och ledningsoperatörer in på medhörning under intervjun, larmar och leder räddningsenheter till händelsen.

– Ledningscentralen som vi haft i många år är grunden i det här arbetet. Vi ska ha kvalitet, det förväntar sig de som anslutit sig, och vi måste också anpassa oss till deras behov, säger Jarmo Hiltunen, biträdande driftchef vid ledningscentralen.

– Vi såg det som ett lyft att få

Storgöteborg som ledningscentral. SOS Alarms professionalitet är själva utlarmningen, men vi hade lite frågetecken kring deras baskunskap om vår verksamhet, säger Per Andersson tillförordnad förbundsdirektör i Södra Bohuslän.

Samtidigt som anslutningen till ledningscentralen pågick gavs tid att hitta formerna för det gemensamma operativa ledningssystemet.

Det pågick delprojekt inom utbildning, ledning, teknik och drift. Efterhand ökade takten av utbildning och information till olika grupper, för kunskap och förståelse om vad som väntade.

Och så kom sommaren 2018 med skogsbränder över hela landet.

– Det öppnade ögonen på kritiker, man insåg att det kan hända saker vi inte klarar på egen hand. Det organisatoriska motståndet minskade. Det finns fortfarande

Kommunerna som ingår i Göteborgsregionen och antal brandstationer, heltid och deltid.

ILL: RÄDDNINGSTJÄNSTEN STORGÖTEBORG

motstånd, men nu hos individer, säger Anders Lundblad.

Arbetet har genererat en mängd dokument med instruktioner. Juridiken med lösningar kring delegation har vållat en hel del huvudbry. Men i slutändan finns två avtal:

■ Samverkansavtal – reglerar det gränslösa samarbetet, att man kan använda andras resurser över gränser, vara räddningsledare åt varandra.

■ Larm- och ledningsavtal – reglerar larmhanteringen och vem som får ta vilka beslut. De fyra övriga har varsitt avtal med Storgöteborg.

Den ökade belastningen på ledningscentralen ser inte Storgöteborg som ett problem, snarare att man annars hade behövt ta in annan verksamhet. Nu kan man ägna sig åt kärnverksamhet.

– Ledningscentralen är ingen liten verksamhet. Där jobbar drygt 30 personer, den kostar 25 miljoner om året att driva. Som en brandstation. Den servar alla våra insatsledare så att de bara behöver fokusera på sin insats, det är den stora vinsten för insatsledarna i de andra räddningstjänsterna, säger räddningschef Anders Ekberg.

Övriga räddningstjänster betalar till Storgöteborg en viss summa per invånare för de ökade resurser man får.

Även om verksamheten är igång är inte allt löst.

– Det finns fortfarande barriärer i form av informationsdelning och GDPR. Regelverk kanske gör att vi inte kan dela information fullt ut. Vi har inte gemensam databas och frågan

Barriärer

– Vi har inte gemensam databas och frågan är om det går.

Kristina Lindfeldt, avdelningschef operativ ledning, Storgöteborg

är om det går. Den frågan är inte behandlad än, säger Kristina Lindfeldt, avdelningschef operativ ledning i Storgöteborg.

■ Vilka vinster ser ni för er organisation?

– Vi får ett system som är mer gediget, med fler ledningsnivåer. Förmåga att hantera stora insatser och flera insatser samtidigt. Egentligen det som är ingångsvärdet för hela projektet, säger Per Mood.

– Vi får kompetensförstärkning. Tror det blir positivt när vi får en större händelse, att det ger en ökad vi-känsla, säger Per Andersson.

– Även vi får ett robustare system. Inte minst vid större planerade händelser som exempelvis ett EU-toppmöte. Ledningscentralen får mer larm, och det man gör ofta blir man bra på, säger Anders Ekberg.

PER LARSSON

FAKTA

■ Göteborgsregionen består av 14 kommuner med cirka 1,1 miljoner invånare.

■ Fem räddningstjänster täcker området: Alingsås-Vårgårda, Bohuslän, Storgöteborg, Södra Bohuslän och Öckerö.

■ 49 brandstationer. Cirka 1 000 brandmän, ganska jämnt fördelade på heltid och deltid.

■ Runt 11 000 larm om året.

Polisen tror på

Krav på systemledning ska göra räddningstjänsten slagkraftigare. Polisen konstaterar att det underlättar samarbetet.

– Ju mer klustrad räddningstjänsten är, desto lättare blir det att möta polisen som är organiserad i sju regioner. En fragmenterad organisation gör det svårare, säger polisen Ola Fredriksson.

■ För att komma närmare varandra är också förståelse för andras organisation, metoder och terminologi viktigt.

– Vi får inte glömma vad samverkan står för; det ska leda till effekt, nytta, förmågehöjning, eller vad som avses vid det specifika tillfället. Ibland använder vi uttrycket samverkan lite slarvigt, vad det ska ge kan då vara oklart, säger Rafael Davidgård.

Rafael Davidgård och Ola Fredriksson, verksamhetsexperten inom operativ ledning vid polisens nationella operativa avdelning (NOA), ser Gemensamma grunder för samverkan och ledning och projektet Enhetligt ledningssystem (ELS) som viktiga för att utveckla samverkan mellan blåljusorganisationer och i förlängningen uppnå större effekter.

– Gemensamma grunder är en oerhört viktig produkt, 90 aktörer knyts samman. Det är viktigt att vi fortsätter utveckla det arbetet och förhåller oss till grunderna, säger Rafael Davidgård.

ELS-projektets slutprodukt ska anpassas för räddningstjänsten, men synkroniseras med Polisen och andra samverkande.

– Jag tror den bästa samverkan är att man verkligen har ett bra internt ledningssystem. Har man utvecklat och optimerat det, då har man också tänkt

Pådrivande

”Det är när vi utmanas som vi utvecklas.”

Rafael Davidgård.

tankarna om samverkan innan insatsen, säger Ola Fredriksson, som är Polisens representant i projektgruppen för ELS.

Julen 2008 var det sociala orot, ordningsstörningar och bränder i Stockholm. Rafael Davidgård, kommenderingschef hos polisen, satt i polishusets källare på Kungsholmen tillsammans med Stockholms stads säkerhetschef Patrik Åhnberg.

– Vi jobbade där under två veckor och kunde prata om samverkan och gemensamma åtgärder under tiden. Vad gör staden och vad gör vi, hur jackar vi i varandra? Patrik tänkte och skrev. De nätterna lades ett embryo eller grunderna till Samverkan Stockholmsregionen, säger Rafael Davidgård och fortsätter:

– **Tidigare hade vi** blickat mycket inåt, hur vi inom Polisen löste våra uppgifter. Nu handlade det om att lösa uppgifter tillsammans, och det var omvärldsutvecklingen som var pådrivande. Så är det ofta, det är när vi utmanas som vi utvecklas, säger Rafael Davidgård.

Undvikande av missförstånd

är viktigt. Med de gemensamma grunderna finns ett övergripande språkbruk för ledningsnivå. Det har satt sig, anser Rafael Davidgård.

Men enbart Polisen har för särskild händelse 250 egna termer som personalen bör ha koll på. Det kan vara svårt för den enskilde polisen, och hur säkrar man att inte missuppfattningar uppstår mellan blåljusorganisationerna?

– Termer har ett stort värde, frågor om dem uppstår när saker sätts på sin spets. Men det är väldigt sällsynt att missförstånd inträffar. I slutändan handlar det om att se varandra i ögonen och vara i nära kontakt, säger Ola Fredriksson.

Efter attentatet på Drott-

systemledning

Räddningstjänst organiserad i större systemledningar underlättar samarbetet, anser poliserna Rafael Davidgård och Ola Fredriksson. Samtidigt konstaterar de att "Gemensamma grunder" är en viktig produkt som knyter samman 90 olika aktörer. Bilden från en insats efter explosion i ett parkeringshus i centrala Malmö.

FOTO: PATRICK PERSSON

ninggatan i Stockholm 2017 uppstod ett resonemang kring initiativrätt, och vem som har den.

– Någon myndighet har huvudansvaret, då kanske den får sätta begreppsinnebörden. Men det blir mer som en princip. Det finns inget reglerat och jag vet heller inte om det går att göra.

Polisen samarbetar med Socialstyrelsen kring begreppstermer och hoppas ha ett förarbete klart att ventileras när räddningstjänsterna kommit längre i sitt arbete.

– Det är viktigt att diskutera det här tillsammans. Om Poli-

sen använder ett antal begrepp tillsammans med Socialstyrelsen, vilka av dem avviker då hos räddningstjänsterna? Arbetet med ELS måste svara på sådana här frågor. Numera har vi oftare händelser som påverkar hela nationen, då måste vi kunna prata med varandra, säger Rafael Davidgård.

Erfarenheter från insatser är viktigt. Hos nya polismyndigheten börjar en struktur bli klar för att skaffa en samlad bild av vad som pågår och att sprida goda erfarenheter.

– Hur återförs kunskap från räddningstjänstarbete? Det är en fråga för ELS-projektet,

Utveckling
"Med ett bra internt ledningssystem har man tankar om samverkan innan insatsen."

Ola Fredriksson

tycker jag. Även om räddningstjänsterna inte är ett förbund så är vi ett land.

Det är i det vardagliga arbetet som man bygger bra samverkan, konstaterar Rafael Davidgård och Ola Fredriksson.

Kommunpoliser, med lokala kontakter, är en viktig samver-

kansfunktion. Samverkan i vardagen har man naturligtvis nytta av vid samhällsstörningar.

– De flesta händelser inträffar i en kommun och så kommer det vara även i framtiden. Och vid många händelser fungerar samverkan bra, det får vi inte glömma. Det finns generellt en väl utvecklad samverkan i Sverige, säger Ola Fredriksson.

Ett nästa steg för samverkan byggs i Örebro där polis, räddningstjänst och SOS Alarm ska ha gemensam ledningscentral från 2022. För inte så många år sedan stoppades liknande planer på andra håll i landet.

Men omvärldsutvecklingen, effektivisering, större fokus på medborgarnas behov, har gjort att man nu är mogna att samordna blåljusorganisationerna, anser Rafael Davidgård:

– Komplexiteten i samhället styr mycket av det här, vi är oftare beroende av varandra omgående. Men det är inte bygget som är det intressanta, utan det som sker mellan människor redan innan huset finns. Man går igenom processer för hantering av larm, utbildar sig tillsammans. Här finns det energi och jag tycker det är häftigt. Vi kommer att lära oss massor av detta.

PER LARSSON

Region Bergslagen mot systemledning

Kravet att räddningstjänster måste ingå i en större systemledning kan komma från regeringen i mars.

Två månader senare kan det vara verklighet i region Bergslagen.

– Vi driftsätter i maj om vi får tillräckligt positivt gensvar, säger Mattias Larsson, ordförande i styrgruppen.

■ 52 kommuner är tilltänkta medlemmar i Räddningsregion Bergslagen. Det handlar om alla kommuner i Dalarna, Värmlands och Örebro län, samt nio kommuner i Dalsland och Västmanland.

Regionen ska lösa behovet av en systemledning med muskler och uthållighet att klara omfattande räddningsinsatser.

De enskilda räddningstjänsterna kommer fortsatt att ha full kontroll över egna organisationen, var brandstationer ska finnas och hur de ska bemannas. Men vid behov kan deras arbetsområde bli avsevärt större.

– Vi är 60 personer som jobbat kontinuerligt med detta. Där vi är i dag beror på samtliga 17 räddningschefer som förmedlat sina tankar, säger Mattias Larsson, till vardags räddningschef i Arvika.

I utredningen ”En effektivare räddningstjänst” föreslogs att det införs en bestämmelse i lagen om skydd mot olyckor (LSO) som ålägger kommunerna att samverka i större kluster för att hantera ledning av insatser.

Bra exempel

– Bergslagen är första exemplet på systemledning utanför storstäderna. Vi ser er som förebild, därför stöder vi arbetet på olika sätt.

Jan Wisén, myndighetsledningen, MSB

– Det är egentligen ett ganska starkt ingrepp i kommunala självstyret, när staten säger att det är ni som ska utföra arbetet men också hur ni måste göra det, säger Jan Wisén, MSB.

Den politiska inriktningen är, enligt Wisén, att genomföra merparten av det som står i utredningen, och att en proposition om systemledning kan komma i mars.

– En viktig signal kom med regeringens budget i september, det anslogs 45 miljoner extra från 2021 i syfte att åstadkomma systemledning. Vi vet att det blir reglerat i lag och föreskrifter, så det finns ingen anledning att vänta, säger Wisén och fortsätter:

– Bergslagen är första exemplet på systemledning utanför storstäderna och ligger långt framme i processen. Vi ser Bergslagen som förebild, därför stöder vi arbetet på olika sätt.

Förslaget för att åstadkomma systemledning i Bergslagen innebär i korthet:

■ Räddningschef i beredskap

Målet är att systemledningen i Region Bergslagen ska vara verklighet i maj. 52 kommuner är tilltänkta, hur många som ansluter är inte klart. Magnus Bern, Nerikes Brandkår, och Mattias Larsson, Arvika-Eda räddningstjänst, jobbar med förberedelserna.

FOTO: PER LARSSON

är gemensam, kan befinna sig var som helst i regionen och förfogar över alla resurser.

■ Insatschef att tillgå vid stora och långvariga insatser, förslaget är tre i regionen.

■ Två befäl bemannar dygnet runt larm- och ledningscentral i Örebro, från 2022 i samverkan med polisen och andra blåljusorganisationer i gemensamma, nya lokaler. Vakthavande befäl kan stötta vid insats, men framförallt alltid ha överblick över regionen. Larmbefäl ska stödja ledningen på skadeplats och SOS Alarms larmoperatörer. Bemanningen löses med deltidstjänstgöring för redan anställd personal i regionen.

– Vårt förslag är att ha tio personer per befattning som bemannar i centralen, säger

Magnus Bern, Nerikes Brandkår och sammankallande i arbetsgruppen.

De insatsledande funktioner som finns i respektive räddningstjänst ska fortsätta att fungera som tidigare.

– Det ska inte regionen lägga sig i. Vinsten är att insatsledaren kan koncentrera sig på ett larm, behöver inte vara i beredskap för fler. Det sköter ledningssystemet i övrigt.

Styrgruppen med alla räddningschefer i regionen kommer fortsätta besluta om verksamhetens inriktning när systemledningen är i drift, en person är en röst.

Vid en träff i Karlstad under hösten informerades kommunpolitiker mer ingående om planerna. Behovet av systemled-

ning verkade de flesta överens om. Viktiga frågor som lyftes rörde ekonomi, juridik, politisk insyn och att det vid beslut om medverkan tas likalydande beslut i respektive fullmäktige.

Fördelar som nämns är att samarbetet även kan ge synergier inom utbildning, övning, förebyggande med mera. Arbetsgruppen har en lång utvecklingslista.

Det är inte klart att det blir 52 kommuner i regionen. Exempelvis diskuterar Västra Mälardalen (Köping, Arboga, Kungsör) samgående med Mälardalens förbund, Dala Mitt (Borlänge, Falun, Ludvika, Gagnef, Säter) har inte tagit ställning.

– Det finns några som ser tidsplanen omöjlig, kanske vill gå in 2021. Det kan ställa till det med bemanningen i början, men annars ser vi inga hinder att ta det i etapper, säger Magnus Bern.

Räddningstjänsterna tycks ha dragit samma erfarenheter som regeringen av Västmanlandsbranden 2014 och de ännu mer omfattande skogsbränderna 2018.

– Om jag skulle förklarat den här resan för min organisation för fem år sedan, då hade det sett helt annorlunda ut, varit mycket kritik och motstånd. Men efter vad vi varit med om möts jag mestadels av entusiasm, även om det finns utmaningar och detta inte blir lätt, säger Mats Jansson, räddningschef Södra Dalarna.

PER LARSSON

RÖSTER OM SYSTEMLEDNING I BERGSLAGEN

Birgitta Evensson, kommunchef, Årjäng

– Jag ser väldigt positivt på det. Vi hade kommit ganska långt i ett försök till samarbete med Bengtsfors, Åmål och Dals Ed. Och precis när vi förstod att vi är för små för att få ihop det, då kom det här väldigt lägligt. Det finns ingen väg tillbaka.

– Men jag blir lite orolig om det är vis-sa som inte tänker gå med. Årjängs vinst är att vi får alla ledningsnivåerna. Med två deltidstationer, tre fast anställda och delad räddningschef i beredskap med Dals Ed är vi sårbara. Vi vinner uthållighet, och allt annat som exempelvis upphandlingar.

Tobias Eriksson, kommunpolitiker, Sunne

– Själva upplägget är bra, när krisen kommer behövs styrka och funktion för att fungera, och där har vi brister. Men jag vill se mer kring förslaget, få en genom-börning av faserna i genomförandet och hur vi ska samverka. Kringeffekter som utbildningsinsatser är intressant, det vet jag att grannkommuner likaväl som vi har bekymmer med.

– Ekonomin är viktig, kommer alla som är föreslagna att gå med, och vad blir effekten av de kronor vi går in med? Och hur är insynen, den politiska styrningen så att alla har möjlighet att påverka? Blir det ett insynsråd?

Christian Rådén, räddningschef, Bengtsfors

– Förslaget är bra. Lite speciellt för oss i norra Dalsland som tillhör Västra Götalands län. Men här startas något från grunden, här finns för oss som liten kommun en ödmjukhet från de stora förbunden. Vi får vara med och påverka, man värnar om de lokala förutsättningarna och alla har lika mycket mandat.

– Vinsten för oss är förstås systemledningen. Det fungerar i dag på ledningsnivå ett och två, räddningschefen är systemledningen egentligen, men många gånger krävs att det fungerar på nivå tre och fyra.

Henric Helander, räddningschef, Åmål

– Väldigt positivt. Vi hade i Åmål en stor industribrand 2017 där det i utredningen konstaterades att i ledningsnivå duger vi inte till. Då började vi sondera terrängen. I samma veva var det fler som kände samma sak i Värmland. Nu sitter vi här, och har nästan ett system på plats.

– Största vinsten för oss är utökad och strukturerad ledningsorganisation, effektivare räddningsinsatser. I förlängningen blir det lättare att kompetensförsörja när vi kan erbjuda ett större sammanhang. Vi får synergieffekter för övning, förebyggande.

Utan vatten står vi oss slätt. Kontinuitetshantering handlar om att kartlägga samhällsviktig verksamhet. I Västra Mälardalen har man listat kritiska aktiviteter och vilka resurser som är avgörande för att hålla igång aktiviteterna.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

Det som måste fungera

■ Grunden är att säkra verksamheten i vardagen

Ingen gillar avbrott i verksamheten.

Det är det enkla sättet att förstå vitsen med kontinuitetshantering.

– Och det viktigaste är att komma igång, man behöver inte ha hela planen klar när man börjar, säger beredskapssamordnare Mirja Gångare, Västra Mälardalens kommunalförbund.

■ Sedan 2017 har kontinuitetshantering, med fokus på samhällsviktig verksamhet, prioriterats av Västra Mälardalen (Arboga, Kungsör, Köping) i samarbete med Hallstahammar.

– Vi fick in det i risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) 2015, utan att riktigt veta vad arbetet innebar. Formerna fick sätta sig efterhand, och det har de verkligen gjort, säger Mirja.

Områden inom de kommunala verksamheterna kartläggs och analyseras, i dag är ungefär tre fjärdedelar avklarade. Två representanter från varje kommun, en från verksamheten och en med beslutsmandat, har

Medvetenhet

”Vi vill komma fram till om risken kan accepteras. Är svaret nej måste åtgärder kopplas in.”

Mirja Gångare, beredskapssamordnare, Västra Mälardalen

medverkat när Mirja och en kollega genomfört workshoppar.

– Samarbetet mellan fyra kommuner är en styrka, både för oss som håller i det och för deltagarna som kan dela erfarenheter. Det litesvårare med bara två deltagare per verksamhet är att de har ett stort jobb att förankra arbetet i sin verksamhet.

Mirja Gångare uppmanar att våga testa en verksamhet, genomföra ett upplägg och sedan skruva på det. Det behöver inte vara perfekt, kommer inte vara det.

– Men man har något att utgå ifrån och att justera. Det är något som ska in i det vardagliga, en metod som ska genomsyra arbetet.

Västra Mälardalen använder den modell som även MSB numera använder, ett hjul som upprepar aktiviteterna: planera – genomföra – följa upp – förbättra.

– Jag som leder en workshop kan metoden, har krisberedskapsperspektivet. Men viktigt att tänka på är att deltagarna är experter på den verksamhet som ska kartläggas.

Under utbildningsdagen får deltagarna skriva ner de viktigaste aktiviteterna på arbetsplatsen, därefter ska en maximalt tolerabel avbrottstid anges.

För att göra arbetet begripligt får deltagarna i verbform lista saker de måste göra. När kritiska aktiviteter listats är det dags för resurser, vilka som är avgö-

rande för att upprätthålla verksamheten. Resurser kopplas till aktiviteter.

– Vi skiljer på interna och externa resurser. Det har att göra med vilka krav som kan ställas, hur man kan tänka robusta avtal. Eller åtminstone medvetenhet om risker om man inte har robusta avtal.

Till slut framträder vilka som är de viktigaste, kritiska resurserna. Grunden är att säkra verksamheten i vardagen.

– Annars fastnar man lätt i hur man ska klara sig om inget fungerar. Senare tar vi hela skalan, från lilla händelsen till höjd beredskap.

Därefter görs en riskbedömning. Vad är det som kan hända, vad hotar, hur stor är sannolikheten?

– Vi vill komma fram till om risken kan accepteras. Är svaret nej måste åtgärder kopplas in.

Till åtgärdsförslag kopplas vem som är ansvarig, när det ska vara klart, vad åtgärderna kostar.

När kontinuitetsplanen är klar behövs beslut om när den

ska revideras, hur planen hålls aktuell. Mirja Gångare rekommenderar att ställa tre frågor:

■ Är planen begriplig – förstår alla vad som ska göras?

■ Är den hanterbar – kan alla göra det som står i planen?

■ Är den meningsfull – har man användning av materialet, är reservrutinen rätt utformad för att hantera situationen?

– Det ska vara enkelt att hålla igång. Ordet kontinuitetsplan går inte hem överallt. Vi har också börjat kalla det plan B, det förstår de flesta vad det är.

En övergripande fråga för internkontrollen är:

Finns det rutiner för att uppdatera dokument för kontinuitetshantering och har identifierade åtgärder prioriterats och förts över till verksamhetsplanen?

– Det blir en del av verksamhetsstyrningen, en kvalitetsstyrning. Samtidigt är kontinuitetshantering egentligen bara lägsta nivå av kvalitet, det som alltid måste fungera.

PER LARSSON

Per Andersson, chef för ambulansen i Uppsala län, kikar på att skaffa drönare som kan flyga ut sjukvårdspersonal vid larm för att täcka in länet bättre.

FOTO: PER LARSSON

”Drönarambulans” i sikte

■ Kan flyga ut sjukvårdspersonal till patienter

Drönare som flyger ut sjukvårdspersonal till patienter – framtidsvision eller snart verklighet?

– Vi tittar på att skaffa, jag tror mycket på konceptet, säger Per Andersson, verksamhetschef för ambulanssjukvården i Uppsala län.

■ Försöksverksamhet med drönare som flyger ut medicin till patienter pågår redan på sina håll.

Nästa steg i utvecklingen kan bli drönare som en form av akutfordon där sjukvårdspersonal flygs ut till patienter.

– Enheterna börjar få bra kapacitet. De är batteridrivna och klarar en sträcka på fyra-fem mil. Då börjar det bli intressant för oss att köpa in ett antal. Inom 18-24 månader tror jag det blir mer konkret, säger Per Andersson.

Vinsten är att snabbt få ut sjukvårdskompetens och viss utrustning, därefter kommer

ambulansen och kör in patienten till sjukhus. Framförallt handlar det om att nå områden dit ambulansen har lång framkörningstid.

– Vi har alla vita fläckar i våra län. Uppsala län är tätbefolkad landsbygd, vi har skärgård. Med fyra-fem drönare kan vi täcka in hela länet, när medborgarna bättre.

Akutsjukvården har många fler mobila resurser än ambulanser, Per Andersson ser det här som ytterligare en.

– Den här drönaren är i storlek som en personbil och kan landa citynära, grovt sett på gräsmattan. Kan användas mycket mer i tätort än traditionell helikopter. Det här är steg ett. Det finns en större modell, och om tio år är den så bra att den kan ta med patienter in till sjukhus.

■ **Är flygtillstånd största hindret för förverkligande?**

– Det är en hel del att lösa med luftfartsmyndigheter, så

att verksamheten är säker. Men det är också en process att utveckla så att det är säkert för vår personal. Den ska flyga på automation, det krävs ett antal testfall innan man är helt bekväm.

■ **Är det en dyr investering?**

– De kostar 170 000 dollar. Ska vi bygga ambulansstationer och bemanna dygnet runt är det helt andra pengar. Det här går att räkna hem, och vi kan fylla igen de vita fläckarna som alla kämpar med.

En allt mer teknikdriven framtid kräver tillförlitliga nät. I den trendspaning Per Andersson gjorde på Rakeldagen lyfte han krav på den elektroniska kommunikation som behövs för att utveckla sjukvården:

■ Samma krav på prestanda som om vi vore på sjukhus. Det ska vara säker elektronisk kommunikation med 100 procent täckning och noll procent nertid.

– Detta är vad man behöver ta höjd för. Nej, vi når inte noll

procent i nertid, men då måste vi klara att överbrygga kortare eller längre avbrott. Om vi ska ha Rakel eller 5G, det vet inte jag. Men vi måste veta vilken väg staten tar och det är dags att sätta ner foten. Vi förespråkar någon form av myndighetsdriven lösning där vi kan ställa grundläggande krav på redundans

Per Andersson pekar på att sjukhusen blir färre, det sker regional specialisering av viss vård och går med historiska mått fort. Konsekvensen är längre transporter.

– Det kräver både koordinering och uppkoppling mot sjukhus med konstant dataöverföring. För oss är kravet att skicka data lika stort oavsett var man befinner sig i landet. När Rakel kom var vi förvånade över den dåliga kapaciteten att skicka data, nu behövs fokus på det.

Mycket vård som skett på sjukhus utförs i dag i ambulanser eller i hemmen, men data

skickas alltid till sjukhus, poängterar Per Andersson. Ambulansen kan fungera som traumarum, förlossningssal, för intensivvård och som vanlig vårdinrättning.

– I hemmen har vi mer och mer avancerad sjukvård, som njurdialys, EKG-övervakning, patienter använder hjärtpumpar och respiratorer. Om en patient ligger hemma med EKG-uppkoppling och det blir avbrott i nätet måste denne till sjukhus. För oss är det viktigt att vi har planer för det, vad vi gör vid avbrott. Det kan också vara dimensionerande för hur många som kan vårdas hemma.

Även med ny teknik måste ändå planeras för att klara ett analogt förhållningssätt.

– Vi i den här branschen är nördiga på redundans. Men det kommer finnas tillfällen när backupen för backupen inte fungerar. Vi måste ha planer för att det otänkbara kan hända, säger Per Andersson.

PER LARSSON

Polisens livlina

■ Ska hantera radio och agera samtidigt

Den enskilde polisen och Rakel har ett intimt samband.

– Radion är polisens livlina, säger Marina Schram, polis och radiolärare.

Därför ges polisstudenter rejäl utbildning i Rakel.

■ – Man får ofta höra efter insatser att det varit rörigt på radion. Men kan man hantera radion rätt och vet hur man pratar i den, då blir det inga sådana missförstånd. Samband är a och o, säger Marina Schram.

Polisutbildningen omfattar fem terminer, varav den sista är tjänstgöring som aspirant. Under terminerna två-fyra har studenterna 32 timmar renodlad radioutbildning, plus att Rakelstationerna finns med på andra övningar.

– De studenter vi skickar ut som aspiranter har massor att lära av poliser i yttre tjänst. Men jag vågar påstå, att är det något poliserna i yttre tjänst kan dra nytta av så är det studenternas Rakelkunskap.

Rakel är ett sätt att kommunicera med kollegan i bilen, med andra kollegor och inte minst operatörer i regionens ledningscentral (RLC).

– RLC har stenkoll, måste ha det, på var poliser är och vad de gör. Hela tiden.

Marina Schram

Marina Schram har jobbat som polis i 31 år, varav åtta som operatör. Det var då hon insåg vikten av att prata rätt i radio. Nu har hon jobbat som lärare vid polisutbildningen i tolv år.

Utbildningen ska göra att vissa saker sitter i ryggmärgen, som ett betingat beteende. När något akut händer finns inte tid att tänka på hur radion ska hanteras.

– Poliser ska kunna hantera radio och agera samtidigt. Det är ingen lätt uppgift.

Grunden läggs i termin två när studenterna lär sig trafikuttryck, bokstaving, nomenklatur, den centrala rollen hos RLC med mera. Teori och praktik varvas. En del övningar genomförs i publik miljö. Terminen avslutas med en stor övning.

– Den är extremt nyttig, brukar studenterna säga. Det är då polletten faller ner för många. Trafikuttrycken repeteras och

repeteras, nomenklaturen måste vara den samma. Missförstånd får inte ske.

De två följande terminerna innehåller en hel del repetition, samt att man spinner vidare och avslutar med övningar. Genom hela utbildningen använder studenterna övnings-talgrupper.

– Fjärde terminen avslutas med examination, studenterna har tre försök på sig att få en examination godkänd.

I utbildningsprogrammet sorterar Rakel under praktisk poliskunskap som innehåller ytterligare tre ämnen. Den som blir underkänd i något av de fyra ämnena bli underkänd i hela delkursen praktisk poliskunskap.

– Då får man göra studieuppehåll och komma tillbaka.

För poliser i tjänst finns fortbildning i Rakel. Den är inte reglerad och hur mycket kraft som läggs på fortbildning kan variera från region till region. Polisen har också en kunskapsbank om Rakel på intranätet.

– Där finns allt, den är suverän. Alla poliser borde gå igenom innehållet minst en gång i kvartalet, kan man tycka, säger Marina Schram.

PER LARSSON

– Att som stat inte förbereda sig på olika sätt vore oansvarigt

Användarna har länge efterlyst nästa generations Rakel.

Det gör MSBs generaldirektör Dan Eliasson också.

– Vi har aldrig varit så sårbara som nu. Att som stat i det läget inte förbereda sig på olika sätt vore oansvarigt. Rakel är en del av det, sade Eliasson på Rakeldagen.

■ Rakel 2.0 – eller nästa generation – handlar främst om möjligheten till bredbands-tjänster i ett säkert kommunikationsnät, exempelvis överföra data och bilder. Behovet är stort, kan vara livsavgörande vid blåljusinsatser.

Utredningen "Kommunikation för vår gemensamma säkerhet" som redovisades våren 2017 tryckte på behovet. Utredaren Folke K Larsson sa på Rakeldagen för två år sedan:

– Det är viktigt att agera nu. Frågan har utretts ganska länge, det är viktigt att fatta vissa grundläggande beslut och gå vidare. Man måste sätta ner foten, det är väl vår slutsats.

Några av huvudförslagen i utredningen var statlig kontroll över kommunikationslösningen och att det ska vara tvingande för samhällsviktiga verksamheter att ansluta.

Drygt två år senare väntar man fortfarande på beslut och anslag från politiken.

– Men jag är inte så bekymrad, det kommer att lösas sig. Vi är mer sårbara, den säkerhetspolitiska situationen allt mer utmanande och risken för stora olyckor ökar hela tiden. Är det någon som tror att det politiska systemet kan komma ifrån den här frågan utan att den löses och ändå ha någon form av trovärdighet kvar? Jag tror inte det, sade Dan Eliasson och fortsatte:

– Jag tror att vi under det här vinterhalvåret på ett eller annat sätt kommer att se en lösning. Det finns inget som är så sårbart för ett politiskt

Dan Eliasson

system som att visa att ord och handling inte stämmer överens.

Eliasson fick frågan om det ändå inte finns risk att andra frågor, exempelvis gängkriminalitet, tränger undan Rakel-frågan när handlingskraft ska uppvisas.

– Tror du de som sitter i det är rummet skulle acceptera att de basala funktionerna inte fungerar, tror du de skulle vara tysta? Det finns inte en chans att skickliga yrkespersoner som vill göra sitt jobb skulle acceptera det.

Eliasson gjorde även en snabb genomgång av olika förstärkningar av resurser som MSB genomfört, främst efter skogsbränderna 2018, och som ska stå olika professioner till förfogande. Han konstaterade att MSB tagit ytterligare steg, växlat upp i tempo och att mycket av det som åstadkommit är till för att användas av andra.

– Se MSB som en resurs, det är därför vi finns till. Jag fick frågan efter skogsbränderna om jag ville ha mer formella mandat. Nej, det vill jag inte. Det fungerar alldeles utmärkt som det gör. Vi behöver inte komma in och fatta beslut om hur en räddningsaktion ska se ut, det klarar de bäst där ute. Men de kanske behöver extra resurser, och då kan vi hjälpa till. Vi kanske ringer när det är besvärligt och frågar om vi kan hjälpa till. Där vill jag att vi ska vara mer framåt.

Det var tionde gången som Rakeldagen genomfördes, och intresset håller i sig. Över 900 besökare kom till Kistamässan.

PER LARSSON

Nio mobila basstationer i beredskap

Nio mobila basstationer står numera strategiskt utplacerade i landet som resursförstärkning av Rakelnätet.

– Från det att de är på plats ska de vara i drift inom en timme, säger Anita Gahlin, MSB.

■ De mobila basstationerna, eller Mobas som de kallas, har tagits fram som en snabbare resurs än den container som funnits sedan tidigare.

De nio stationerna finns i två modeller:

■ Fem är färdiga bilsläp som kopplas till dragkrok. Allt är integrerat i släpet med antennen monterad på taket.

■ De fyra övriga är till för mer otillgängliga områden, dit en basstation kan behöva transporteras med exempelvis helikopter, båt, eller fyrhjuling.

Utrustningen är i moduler, tält ingår som skydd för basstation och personal.

De två varianterna av mobila basstationer har samma funktion och prestanda. Kapaciteten är åtta så kallade tidsluckor med plats för upp till 13-18 talgrupper.

Den äldre containermodellen har större kapacitet, 16 tidsluckor och upp till 30-35 talgrupper. Containern tar tid att få på plats, men är en större resurs vid långvarigt behov.

Mobas är en resurs för tillfällig förstärkning av Rakelnätet. De används främst vid större händelser eller kriser, men kan även vara resurs om en ordinarie basstation blir utslagen.

– De mobila basstationerna kan användas innan containern anländer. Om en händelse

Innanmätet på en mobil basstation.

förändras är de också lätta att flytta för bättre placering, säger Anita Gahlin.

Förfrågan om nätförstärkning med Mobas görs hos MSBs tib vid akuta händelser, hos länsstyrelsen vid planerade händelser.

De mobila basstationerna har funnits tillgängliga sedan i somras, men ännu inte använts skarpt.

VMA är viktigt, men här gick det fel. Och en komplex insats blev än mer stressig när förvirring kring hur VMA skulle hanteras uppstod.

FOTO: THOMAS HENRIKSSON

VMA utan meddelande

■ Komplex insats – stor förvirring i två kommuner

När viktigt meddelande till allmänheten (VMA) skulle aktiveras lokalt i Ale kommun i samband med ett ammoniakutsläpp, aktiverades VMA med tyfoner (Hesa Fredrik) i två olika kommuner – utan efterföljande information i media.

■ Förutom att själva händelsen var komplex och svår, uppstod förvirring bland människor.

Det skapade ett extra hårt tryck på två kommunkontor. Den icke drabbade kommunens telefonväxel överbelastades och hemsidan låg nere en period.

Det var en tidig morgon i juli 2018 som läckage av ammoniak skedde på Ale Arena i Ale kommun.

Larmet kom in till räddningstjänsten som ett automatiskt gaslarm, varpå brandstationerna i Kungälv och Surte larmades ut tillsammans med insatsledare.

Det blev upptakten till en intensiv och pressande förmiddag för ansvariga befäl.

Omgående noterades att gaslarmet var skarpt. De första åtgärderna blev att evakuera människor från byggnaden och det närmaste området, följt av ett försök att stoppa läckaget.

Försöket att stoppa läckaget via en nödbrytare misslyckades och närområdet spärrades av.

När räddningstjänsten beslutade att aktivera VMA via Räddningstjänsten Storgöteborgs ledningscentral (LC) och SOS, uppstod flera problem och missförstånd.

Då räddningstjänsten bedömde läget akut och den normala larmvägen inte fungerade, beslutades att utlösa VMA via brandstationen i Kungälv istället.

Detta fick till följd att tyfonerna "Hesa Fredrik" tjöt i de två kommunerna Kungälv och Ale utan efterföljande information.

Då information inte genast gavs via media, uppstod stor förvirring bland människor i de båda kommunerna, vilka i sin tur kontaktade respektive

kommuns telefonväxel för information.

Inledningsvis var förvirringen stor även i de två kommunhusen som inte informerats om vad som hänt. Efter samtal mellan räddningstjänsten och kommunernas tib-funktioner klarlades dock vad som hänt och att VMA endast gällde för Ale kommun.

Ale kommun gick ut med information till medborgarna via sociala medier och hemsida.

Till följd av detta överbelastades Kungälvskommuns telefonväxel samt att hemsidan låg nere under en period.

Räddningsledaren på skadepplatsen begärde ytterligare resursförstärkning från Räddningstjänsten Storgöteborg i form av kemresurser och ledningsstöd på plats, samt hjälp med information till media via LC i Göteborg.

Läckaget stoppades och klockan 13 blåstes faran över, även om insatsen fortsatte ytterligare ett tag.

I den olycksutredning som genomförts av Kristoffer Gott-

lieb vid Bohus Räddningstjänstförbund, kan man sammanfatta de övergripande erfarenheterna med orden sårbart och stressigt.

Olyckan är ett tydligt exempel på en komplex olycka som visar de problem och sårbarheter som räddningstjänsten snabbt kan ställas inför.

Under sommaren, då personalresurserna ofta är på minsta möjliga nivå, sätts organisationen under hård press. Förutom att själva olyckan var ovanlig och komplex, ökade problemen då viktiga funktioner som VMA inte fungerade som tänkt. Det genererade inledningsvis extra hårt tryck från allmänhet och media, vilket var utöver det tryck som normalt följer av ett aktiverat VMA.

I den olycksutredning som utförts finns flera intressanta och viktiga iakttagelser rörande bland annat VMA, vilka sannolikt är användbara i många andra kommuner runt om i Sverige.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Samarbete med Storgöteborg

■ Vid tidpunkten för olyckan hade Bohus Räddningstjänstförbund avtal om att larmas ut via Räddningstjänsten Storgöteborgs ledningscentral i stället för SOS.

Sedan oktober månad har samarbetet utvecklats inom ramen för Samverkan Göteborgsregionen och inkluderar idag även systemledning och insatsstöd från Räddningstjänsten Storgöteborgs ledningscentral. Se även reportage sid 27

6

ERFARENHETER

Några av lärdomarna i olycksutredningen:

1 Upprätta ett avtal med SOS Alarm om VMA samt klarlägg hur ett VMA kan selekteras geografiskt.

2 Säkerställ att behörig personal har kompetens att utlösa och selektera VMA-larm.

3 Upprätta ett utbildningspaket för komplexa händelser med farliga ämnen riktat till högre befäl.

4 Säkerställ att utrustning för kemdykning är kompatibla mellan olika kommuner.

5 Säkerställ att det förmedlas en likformig lägesbild från organisationen till media.

6 Undersök hur räddningstjänsten ska bedriva stabsarbete när flera olika räddningstjänster är involverade.

Utsläpp av farligt ämne

■ Område spärrades av efter gasning av container

Vid ett larm om utsläpp av farligt ämne stötte räddningstjänsten på ett fenomen som de tidigare inte känt till: gasning av containrar med farliga ämnen, i detta fall fosfin.

■ Vid lossning av container på ett fraktföretag upptäckte personalen att det satt en plastpåse fasttejpad på containern. På påsen var det skrivit "POISON PH3".

Eftersom personalen inte visste vad det betydde ringde de sin gruppchef och när denne sökte information på internet om ämnet fann han att det borde vara fosfin.

Utifrån informationen och att personalen sade att de hade andningsbesvär och irritation i ögonen, larmades 112.

När artikelförfattaren googlade gav Wikipedia snabbt svaret att fosfin är en mycket giftig och brandfarlig, gasformig fosforförening. Man kan förstå att gruppchefen blev orolig och larmade 112.

Vid framkomst mötte räddningstjänsten personalen som hittat plastpåsen och som sade att de varit i kontakt med den.

Räddningstjänsten tolkade att personalen var orolig, men att de verkade ganska fysiskt opåverkade av ämnet.

Vid kontroll av data om ämnet fick även räddningstjänsten information om att ämnet var giftigt och man valde som

första åtgärd att spärra av området vid containern samt lokalen som den var kopplad till.

Det beslutades om skyddsningvå 1 med branddräkt och andningsskydd.

Påsen och ämnet togs om hand och stoppades först i dubbla plastpåsar, därefter i en mindre plasthink med lock.

Hinken togs om hand av fraktföretaget som skickade den på analys samt därefter till destruktion. Efter detta avslutades räddningstjänstens insats.

I räddningstjänstens insatsdokumentation beskrivs att gasning av containrar görs regelbundet för att förhindra att skadedjur följer med transporter och sprids i olika delar av världen.

Gasen ges möjlighet att verka under en viss tid, ska sedan vädras ut och diffundera iväg efter ett par timmar. Därefter ska containern kunna öppnas utan fara för någons hälsa.

Tyvärr finns det ibland gas kvar, vilket har lett till exponering av personal som hanterar containrar eller dess innehåll.

Just fosfin är en färglös, lätantändlig gas som bildas när metallisk fosfid kommer i kontakt med vatten eller syra. När reaktionen har skett återstår en metalloxid.

Fosfin i sig luktar inget men fosfin som används för gasning brukar ha en tillsats så att det luktar vitlök eller ruten fisk.

Gasen är giftig för alla typer av djurliv, även för människor. Förgiftning sker genom inandning eller förtäring, inte genom upptag via huden.

Räddningstjänsten är nöjd med sin insats vid utsläppet där man snabbt frös läget, letade information och sedan beslutade om säker hantering.

Man konstaterar också ett behov av lite mindre behållare för omhändertaget farligt ämne. Nu fanns det bara 200-liters behållare, därför lånades en mindre plasthink från fraktföretaget.

Informationssökningen verkar fungerat bra, operativ chef i beredskap letade information för att stötta ledningen på skadeplats. Kontakt togs också med tjänsteman i beredskap på MSB samt tjänsteman i beredskap på Region Örebro län för stöd i informationsinhämtning och samråd.

Fraktföretaget hade inte tidigare sett påsar med texten "poison", och gjorde rätt som larmade räddningstjänsten.

Troligen skedde en intern miss i kommunikationen på fraktföretaget då hinken som skulle tas om hand kunde ses stå omärkt på gårdsplanen dagen efter händelsen. Detta åtgärdas omgående vid påpekande.

Företaget har också skapat nya rutiner för hantering av liknande händelser.

ANNA ANDERSSON CARLIN

Fosfinet stoppades i en hink och skickades sedan för destruktion.

3

ERFARENHETER

I insatsdokumentationen ges tre rekommendationer till egna räddningstjänsten:

1 Genomför information/genomgång om händelsen för att öka kännedom och höja kunskapsnivån när det gäller händelser med gasningskemikalier.

2 Utveckla rutiner i samband med avslutande av räddningsinsats, ska vara klart vad det innebär för ägare/innehavare vad gäller bevakning, skydd, sanering och återställning enligt LSO 3:9 (lagen om skydd mot olyckor).

3 Anskaffa behållare/påsar av mindre storlek för farligt avfall. I dagsläget finns endast 200-liters fat för uppsamling. Behållarna bör kunna slutas tätt.

SGI erbjuder experthjälp vid insatser

■ Tib hos SGI kan stödja med expertkunskap i samband med insatser.

Svensk räddningstjänst står inför nya utmaningar med fler komplexa olyckor, det skrev vi om i förra numret med rubriken "Tänk brett – våga nytt".

Som ett led i detta, behöver räddningstjänsten sannolikt tidigt få tillgång till experthjälp i olika sammanhang.

Vi har uppmärksammat på att SGI:s (Statens Geotekniska institut) tib-funktion finns behjälplig i frågor inom dess verksamhetsområde och nås via SOS-Alarm.

Så här skriver SGI på sin webbsida:

Tib har till uppgift att initiera och samordna myndighetens arbete vid akuta händelser rörande ras och skred. Vid akuta ärenden bistår SGI räddningstjänsten, annan kommunal instans och statliga myndigheter med expertkunskap för att undanröja hot och reducera skadeverkningar.

Mer information på www.swedgeo.se – sök på stöd till räddningstjänst

När räddningstjänsten konstaterade att ämnet var giftigt spärrade man av området vid containern och anslutande lokal. Gasning av container var en ny erfarenhet för insatspersonalen.

FOTO: NERIKES BRANDKÅR

Erfarenheter

Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskickade till MSB, samt egna arbeten. De tar gärna emot synpunkter och tips. Du kan även kontakta MSB på e-post: olycksutredning@msb.se. Undersökningarna på nätet: www.msb.se/sv/verktyg--tjanster/olycksutredningar-fran-kommuner/

Kontakt

Anna Andersson Carlin
anna.carlin@rsyd.se

Mattias Sjöström
mattias.sjostrom@halmstad.se

Antagning till SMO förändras

■ Behov av ökad mångfald prioriteras

För att öka jämställdheten vill MSB ändra i urvalskriterierna för utbildningen i skydd mot olyckor (SMO).

Förändringen innebär att räddningstjänstens behov av ökad mångfald kommer att kunna ges större tyngd.

■ Kommunala räddningstjänster, bland andra Storstockholms brandförsvaret, har uppvakat MSB och efterfrågat större mångfald.

Räddningstjänsterna vill även att urvalskriterierna ska ta hänsyn till andra faktorer som erfarenhet från arbete i räddningstjänsten och utbildning som getts vid sån anställning.

MSB anser att räddningstjänstens långsiktiga behov av mångfald väger tyngre än redan anställda brandmäns tillträde till utbildningen.

I förordningen om utbildningen i skydd mot olyckor föreslår MSB utöver urvalsgrunder som betyg, arbetslivserfarenhet och högskoleprov, att det får användas ytterligare urvalsgrunder som: "andra sakliga omständigheter som är av betydelse för den sökta utbildningen" och "Vid tillämpningen av dessa urvalskriterier ska

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ta hänsyn till den kommunala räddningstjänstens behov av kompetensförsörjning inklusive behovet av jämställdhet och mångfald."

MSBs ambition är att öka jämställdhet och mångfald och ändringen öppnar för att arbeta mer aktivt med urvalet i antagningen.

– Jag kan föreställa mig att det kan handla om personer som genomgått något utbildnings- eller introduktionsprogram inom räddningstjänst för att arbeta för-
troendeskapande för räddningstjänsten i områden med komplexa riskbilder, och där hot och våld mot blåljuspers-
onal förekommer mer frekvent, säger Per Hulling, verksamhetsansvarig på MSB och fortsätter:

– Det kan också handla om kvinnor – och män – med tidigare utbildningserfarenhet från gymnasieprogram med räddningstjänstinriktning. Det kan också handla om personer

Per Hulling

MSB vill ändra urvalskriterierna för antagning till SMO-utbildningen för att öka jämställdheten. Räddningstjänsternas långsiktiga behov väger tungt, anser MSB.

FOTO: PAVEL KOUBEK

med utbildning för högre studier, inriktningar som vård/omvårdnad/social omsorg, med mera.

Storstockholms brandförsvaret har tryckt på MSB för att bredda urvalet och kunna rekrytera från andra grupper än i dag. SMO-utbildningen genererar inte tillräcklig mångfald enligt Storstockholm.

– Alla ändringar som skapar möjligheter ger effekt. Men det blir aldrig kvalitet eller kvanti-

tet om vi inte samtidigt skapar publicitet. Jag ser fram emot att MSB satsar stort på det här tillsammans med de stora räddningstjänsterna, säger förbundsdirektör Svante Borg.

I dag har Storstockholm två heltidsanställda kvinnor i en utryckningsstyrka på totalt drygt 500.

– Två är alldeles för få men ibland blir det väldigt snävt när man mäter hela vår jämställdhet på hur många heltidsanställda brandmän som är kvin-

nor. I andra operativa enheter har vi många kvinnor. Vi har dessutom en helt jämställd ledningsgrupp med 60 procent kvinnor och 40 procent män. Som exempel kan nämnas att stabschefen är kvinna och två av tre linje- eller produktionsavdelningar, både ledning och samverkansavdelningen och avdelningen för förebyggande, leds av kvinnor. Till det kommer även att två av våra största stationer leds av kvinnor.

Det råder konkurrens om toppkrafterna och de vill se en modern organisation som speglar samhället enligt Svante Borg.

– Gör vi inte det får vi bara de som tycker att det är okej som det alltid har varit i brandkåren. Vi måste ha en mer jämställd organisation. Då får man ett bra klimat som lockar de främsta förmågorna för vi slåss om dem med Försvarmakten, Polisen och alla andra häftiga jobb. Med detta sagt är det ju också så att vi som jobbat i jämställda organisationer trivs mycket bättre i dem, det är en helt annan dynamik i en sån organisation. Men det främsta skälet är att vi ska kunna sno de bästa på marknaden.

GUNNO IVANSSON

Påverkas lärandet av könsfördelning i utbildningen?

Påverkas lärandet av att det är nästan lika många kvinnor som män på en traditionellt mansdominerad utbildning? I så fall hur?

Det ska MSB Sandö undersöka.

■ De senaste åren har andelen kvinnor bland dem som går brandmannautbildningen Skydd mot olyckor, SMO, legat på 15–20 procent. Männen har varit i klar majoritet.

I och med höstterminens start har antalet utbildningsplatser utökats på SMO. Totalt antogs 140 personer. Det är 28 personer fler än vanligt. En hel klass. Den klassen förlades till MSB Sandö.

– För första gången har vi tagit in tre klasser istället för två, berättar Sandös verksamhetschef AnnKristine Elfvendal.

Det ger möjlighet att undersöka vilken roll normer och föreställningar om kön spelar. Av de tre nya klasserna är en reguljär, och har alltså hela utbildningen förlagd till skolan, medan två klasser studerar på distans.

Sandö har valt att placera alla kvinnor som läser på distans i den ena klassen, så att fördelningen blir 11 kvinnor och 17 män. Kvinnorna utgör alltså nästan 40 procent, vilket är den gräns som brukar användas för att beskriva numerär jämställdhet.

I den andra distansklassen är samtliga män, och i den regul-

AnnKristine Elfvendal

jära klassen andelen kvinnor 15 procent.

Sandö ska följa de tre grupperna under den tvååriga studietiden, och också under deras första tid i yrket. Både studerande och lärarna ska intervjuas.

– Grupper och gruppdynamik är alltid spännande. Här blir det extra intressant eftersom det är en så mansdominerad sektor. Vi vill se om skillnader i antalet kvinnor och män påverkar normerna.

Undersökningen görs av två forskare vid Umeå universitet, från institutionen för omvårdnad respektive institutionen för kultur- och medievetenskap.

– Det är viktigt att vi har kontakt med den akademiska världen. Det är väldigt svårt att få syn på sina egna normer, påpe-

kar AnnKristine Elfvendal.

En av forskarna är Ann Jacobsson, som både har ett utifrånperspektiv och god kännedom om branschen. Hon är sjuksköterska i botten, har undervisat Sandös SMO-studerande i akut omhändertagande och skrev sin avhandling om brandmäns hälsa och välbefinnande i arbetet.

Hon är inte säker på att skillnaderna mellan de olika grupperna kommer att vara så väldigt stora under studietiden.

– Spontant tror jag kanske att skillnaderna kommer att vara lite större senare, när de som har varit vana att studera i en blandad grupp kommer ut till ett arbetsliv där de är i minoritet, men än så länge är det bara spekulationer, säger Ann Jacobsson.

Under hösten har forskarna börjat intervjua de studerande. På sikt ska de observera undervisningen i de praktiska ämnena. De ska också intervjua lärarna om förväntningar och erfarenheter av att ha mansdominerade respektive jämställda grupper.

– Vi har ju skaffat oss ett visst mönster för undervisningen. Det är spännande att se om det förändras när sammansättningen i gruppen ändras, säger AnnKristine Elfvendal.

Eftersom erfarenheterna kan vara till nytta för alla som sysslar med krisberedskap har Sandö sökt medel för den fortsatta forskningen från anslag 2:4 Krisberedskap, men studien kommer att genomföras oavsett om de får pengar därför eller inte.

ANNIKA N LINDQVIST

På icke-ergonomiska släckbilar finns losstagningsmaterielen samlad längst bak i bilen. Här sitter skåpet framtill, kan sänkas och utrustningen står på kärror.

Ergonomiska släckbilar i Revinge

■ MSB Revinge har tagit sin andra ergonomiska släckbil i drift.

Det är framförallt det sänkbara skåpet med två kärror lastade med losstagningsmateriel för trafikolyckor som gör de båda släckbilarna ergonomiska.

Det sänkbara skåpet minimerar tunga lyft och lyft i konstiga vinklar. Kärrorna med losstagningsverktyget gör att man slipper bära och kan rulla iväg de verktyg som ska användas.

Förutom det sänkbara skåpet är bilen utrustad med en vinsch-arm för att kunna sänka ned PPV-fläkten. Bilen är också utrustad med däck som har en lägre profil än

brukligt. Detta gör att bilen, är cirka 10 centimeter lägre när blåljusen är igång och handbromsen är i, vilket förklarar i- och urstigning.

Inspirationen till den ergonomiska släckbilen fick MSB Revinges fordonsgrupp på besök vid Høj-Taastrups räddningstjänst utanför Köpenhamn i Danmark 2015. Den första ergonomiska släckbilen togs i drift senhösten 2018.

MSB Revinges två ergonomiska släckbilar är de enda i Sverige. Både undervisande personal, studerande och besökare från räddningstjänster är positiva till släckbilarna.

Webbutbildning om totalförsvaret

■ I slutet av oktober lanserade MSB en ny grundläggande webbutbildning om totalförsvaret.

Samtidigt släpptes en trailer med budskapet Sverige är värt att försvara – lär dig mer om totalförsvaret.

Utbildningen har tagits fram tillsammans med Försvarsmakten i syfte att öka medvetenheten och kunskapsnivån om totalförsvaret.

Den finns på MSBs webbplats och vänder sig till medarbetare inom organisationer med uppgifter inom totalförvarsplaneringen. Utbildningen tar 45-60 minuter att göra och nås utan inloggning på msb.se/totalforsvar.

Utbildningen är uppdelad i fyra kapitel:

- Det här är totalförsvaret - beskriver bland annat det civila och det militära försvaret
- Därför behövs totalförsvaret – redogör för förändrad hotbild, säkerhetspolitiskt läge och samhällsviktig verksamhet

■ Roller och rättsliga förutsättningar – beskriver samhällets krisberedskap som grund för totalförsvaret, olika aktörers uppdrag och ansvar, begreppet höjd beredskap samt några centrala regler vid krig eller krigsfara

■ Tillsammans skapar vi motståndskraft – beskriver aktiviteter i totalförvarsplaneringen och behovet av att identifiera och möta informationspåverkan, samt arbete med informationssäkerhet och säkerhetsskydd.

Närmare 3 000 personer har redan genomfört utbildningen och återkopplingen har hittills varit mycket positiv.

– Vi hoppas att webbutbildningen ska fungera som ett bra stöd för att lära sig mer om totalförsvaret. Dessutom hoppas vi att den kan inspirera och uppmuntra till ett gemensamt ansvarstagande i totalförvarsplaneringen, säger Anna Stenborg och Jennie Virén, MSB.

Räddningstjänsterna har inte längre råd att skrämja bort blivande medarbetare genom dåliga praktikperioder.

Nätverket Jämställd räddningstjänst har nyligen hållit två välbesökta konferenser på det temat.

■ Det är inte så länge sedan som Räddningstjänsten Storgöteborg, RSG, kunde ha uppemot 200 ansökningar till en enda tjänst som heltidsbrandman. Nu är det annorlunda.

– Senaste gången vi hade annons fick vi 50 ansökningar till 27 heltidstjänster. Personligen tycker jag att det är bra, det är bättre balans nu. Det innebär också att vi måste skärpa oss och bli mer attraktiva arbetsgivare, säger Per Hassling, som är HR-specialist i RSG.

Under 2019 har RSG lett Nätverket Jämställd räddningstjänst och fokuserat på det första mötet mellan Lia-studerande och räddningstjänsterna.

Det är förstås inte enbart en jämställdhetsfråga, men kvinnor riskerar att bli extra utsatta eller testade, och det händer fortfarande att räddningstjänster tar emot kvinnor utan att ha fungerande omklädningsrum eller skyddskläder och skor i rätt storlek.

Två konferenser har hållits, under hösten i Göteborg och Helsingborg.

Där berättade HR-specialisterna Katarina Carlin och Per Hassling om hur de besökt MSB:s skolor Revinge och Sandö och pratat med lärarna och med de blivande brandmännen om upplevelserna av den tio veckor långa Lia:n, lärande i arbete.

De flesta studerande är nöjda.

– Men alla har också synpunkter på hur det skulle kunna bli bättre, säger Katarina Carlin.

I en enkät till dem som nyligen gjort Lia, säger nästan 80 pro-

cent att de aldrig hört nedsättande kommentarer baserade på etnicitet, kön eller sexuell läggning – men bara åtta procent sa att de aldrig hade hört skämt på andras bekostnad.

Skojandet är något att slå vakt om, tycker Per Hassling, själv fostrad in i den kulturen. Den sociala retsamheten skapar starka band.

– Men att vi ger varandra öknamn som bygger på misstag som en person gör, är det alltid roligt? Vågar den som får gliringarna säga ifrån när hon eller han tycker att det räcker? Utan att få höra ”fan, vad du var sur!”?

I gruppdiskussionerna med de studerande sa några kvinnor att de haft ett bra klimat i klassen före Lia, men att deras manliga klasskamrater kommit tillbaka från arbetsplatserna med en stöddigare attityd.

Att studenterna blir dåligt bemötta är inte ett dominerande intryck. Betydligt vanligare är att mottagandet sker lite slarvigt. Att välkomstbrev med schema skickas ut för sent eller inte alls, så att det blir svårt för studenten att planera sin övriga tid. Eller att de flesta på stationen inte vet att det ska komma en Lia-student.

HR-specialisterna efterlyser struktur och ordentliga rutiner.

– Ofta bygger allt på en eldsjäl, och det blir mycket sårbart, sa Katarina Carlin.

– Handledarna måste vara väl förberedda, och de ska ha stöd för sitt uppdrag. Och den som inte kan avstyra taskiga kommentarer eller bemöta kvinnor och män likvärdigt, den ska inte vara handledare.

Sahlgrenska universitetssjukhuset var inbjudet för att berätta hur de lägger upp Lia för blivande medicinska sekreterare.

– Viktigast är att ha en huvudhandledare. En som de studerande inte jobbar tillsammans med, och som de vet att de kan vända sig till i förtroende. Huvudhandledaren har tio procent av sin tjänst vikt för uppdraget.

SMO-studenterna är måna om att få jobb, och ofta rädda

för att kritik som går att spåra till en person ska nå den berörda räddningstjänsten.

Varje student för en så kallad reflekterande dagbok som läses av en lärare. Där kan det framkomma sådant som en arbetsplats skulle behöva rätta till inför kommande Lia-perioder.

– Men det som skrivs i dagboken stannar hos läraren om inte vi båda är överens om att föra det vidare, sa Håkan Warnemyr, lärare på MSB Revinge.

– Samtidigt måste vi hitta former så att återkopplingen och samarbetet mellan skolorna och räddningstjänsterna blir ännu bättre. Jag vill understryka att MSB har utbildningar för handledare, och jag vill tipsa alla om Lia-sidan. Där finns massor av bra information.

Lia-sidan: <https://liasidan.wordpress.com/>

ANNIKA N LINDQVIST

TIO PUNKTER

HR-konsulterna Katarina Carlin och Per Hassling har gjort en guide med tio punkter som är avgörande för att Lia-perioden ska förbättras.

Den allra viktigaste anser de är tanken på kompetensförsörjning. Mottagandet behöver vara bra för att de studerande ska vilja arbeta i räddningstjänsten i framtiden.

De tio punkterna:

- Arbetsplatskultur
- Organisation kring Lia
- Lia-vision
- Fysisk arbetsmiljö
- Förberedda handledare
- Tydlig länk mellan skola och räddningstjänst
- Möjlighet för Lia-studenten att delta och få meningsfulla arbetsuppgifter
- Kontinuerlig feedback under Lia-perioden
- Utvärdering efter periodens slut
- Kompetensförsörjning.

FAKTA

■ Nätverket Jämställd räddningstjänst bildades 2014. Medlemmar är idag cirka 80 räddningstjänster samt MSB, SKR och Sobona.

■ Huvudansvaret skiftar mellan räddningstjänster varje år. På medlemsmötet 9 december tog Skåne Nordväst över efter Storgöteborg.

Miljonböter för skogsbrand

■ Den entreprenör som genomförde markberedning åt Stora Enso, anses ha orsakat skogsbränderna i Västmanland 2014 och dömdes 10 december till företagsbot på 2,5 miljoner kronor av tingsrätten i Västerås. Stora Enso går dock fritt från ansvar.

Åklagaren hade yrkat på fem miljoner vardera i företagsbot för entreprenören och Stora Enso.

Tingsrätten slår fast att markberedningen orsakade branden och att entreprenören borde ställt in arbetet den aktuella dagen. Däremot an-

ser inte tingsrätten att det visats att något ansvar kan läggas på Stora Enso.

Bränderna 2014 omfattade cirka 14 000 hektar och en person omkom.

Domen kan överklagas fram till 30 december.

Ungdomsledare dämpade oron

Ungdomsledarna i Nyköping jobbar i räddningstjänstens uniform och har sina skrivbord i brandstationen.

Sommarjobbet att aktivera ungdomar blev förlängt.

■ Bakgrunden är social oro med stenkastning, snatterier och stök, framförallt i bostadsområdet Brandkärr.

De fyra ungdomsledarna fick i uppdrag att ordna aktiviteter under sommarlovet.

De ordnade fotbollsturné och dansworkshop, åkte till Gröna Lund, spelade bowling, sköt pilbåge och bjöd in grupper till brandstationen.

– Men vi blev också en mobil trygghetsgrupp. Många unga känner inte att de har någon vuxen som lyssnar på dem. Vi kan vara de personerna, säger Sahan Osman.

I somras var hon en av fyra ungdomsledare. Deras arbete gav så bra resultat i form av minskad skadegörelse och dämpad oro att Nyköpingspolitikerna beslutade dels att utöka med ytterligare en person, dels att arbetet ska fortsätta åtminstone en bit in på 2020.

Gruppen har sin bas på brandstationen och jobbar i räddningstjänstens uniformer. Det beror på flera saker.

En är att räddningstjänsten i Nyköping har ett utökat uppdrag som en del av kommunens hela trygghetsarbete.

Vanja Kunstek, Saki Osman, Saham Osman, Mahbuba Gunduz, Mohamed Abdikarim arbetar som ungdomsledare med bra resultat. Skadegörelse har minskat, oro dämpats.

Dessutom var det praktiskt i somras när skolan stängde och socialen gick på semester att knyta arbetet till en verksamhet som alltid är i gång – och uniformen ger respekt och status.

Säkerhetssamordnaren Eva Johansson medger att det på förhand fanns en viss skepsis bland ordinarie personal.

– Men nu tror jag att de flesta är ganska stolta och tycker att det har blivit bra. Det är ju en stor vinst för oss på brandstationen också. Vi har i princip en helsvensk personal, och det är lätt att det uppstår en massa fördomar om man aldrig träffar någon från andra grupper.

Sahan Osman är 22 år och uppväxt i Brandkärr. Hon ser sig och sina kollegor lite som en länk eller medlare mellan ungdomarna och blåljuspersonalen, framförallt polisen.

– Vi kan förklara för ungdomarna hur polisen jobbar och

vi kan prata med polisen så att de inte triggar igångbråki onödigt.

Tanken är att förbättra integrationen genom att locka ungdomar att besöka andra stadsdelar än den där de bor och engagera dem i etablerade föreningar. Det hanns inte riktigt med i somras.

– Men nu kan ungdomsledarna vara ute i skolorna och informera, säger säkerhetssamordnaren Eva Johansson.

På sikt hoppas hon att ungdomsledarna kan vara en bas för rekrytering, både till polis- och brandmannayrket.

– Men framförallt ser vi att byggandet av relationer minskar skadegörelsen och oron. Och om vi har flera bra vuxna som engagerar sig ökar chansen att vi får fler ungdomar som växer upp till goda medborgare.

ANNIKA N LINDQVIST

Vägledning för RSA

■ MSB har tagit fram en ny vägledning som förtydligar de krav för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) som finns i föreskrift och tillhörande allmänna råd. Vägledningen ska underlätta redovisningsarbetet och i förlängningen höja kvalitén överlag på underlagen.

Alla myndigheter ska i sina redovisningar av RSA beakta höjd beredskap, vägledningen förtydligar hur det kan göras. Myndigheter som ska redovi-

sa RSA bjuds in till seminarier i Stockholm i mars 2020.

Stöd till Albanien

■ Experter på plats. Tält, sängar och madrasser skickade.

MSB och Sverige bidrar för att stötta albanska myndigheter efter jordbävningen 26 november, drygt tre mil från huvudstaden Tirana.

Efter jordbävningen skickade den albanska regeringen flera förfrågningar om olika typer av stöd till EU:s civil-

skyddsmekanism.

MSB har svarat på förfrågningarna och har bland annat skickat Cecilia Uneram som expert till EU:s civilskyddsteam.

Nu har två nya experter skickats som avlösning. Främsta uppgiften är att effektivisera koordineringen av stöd.

Den materiel MSB skickat är avsedd för de som förlorat sina hem. All materiel kommer senare att doneras till ansvariga myndigheter i Albanien.

LÖSNING TJUGOFYRA

Nyutgivet på **tjugofyra7.se**

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund
ansvarar för räddningstjänsten inom Avesta, Hedemora, Fagersta och Norbergs kommun.

Vi söker:

Brandman heltid

Besök gärna vår hemsida för mer information
www.sdrf.nu

Välkommen med din ansökan senast 12 januari 2020.

KUSTBEVAKNINGEN

Vi söker

Sambandsansvarig

till ledningscentralsenheten i Göteborg

Läs mer och ansök på:
www.kustbevakningen.se
Sista ansökningsdag: 2020-01-08

Kiruna Räddningstjänst söker

Semestervikarierande

Brandmän

Läs mer på: **www.kiruna.se/Lediga-jobb**

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 45 kommer ut 24 mars.

Annonbeställning: förhandsbokning senast 5 mars, färdigt manus senast 12 mars.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42 mm; 2 spalter 88 mm; 3 spalter 135 mm; 4 spalter 181 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

Vi söker

Brandmän

till sommaren 2020

Läs mer om tjänsten på
<http://www.bohusraddningstjanstforbund.se/>
Din ansökan vill vi ha **senast 2020-01-12**.

**RÄDDNINGSTJÄNSTEN
VÄSTRA SKARABORG
SÖKER**

Brandman heltid
Semestervikariat
till stationen i Lidköping

För mer information: www.lidkoping.se/ledigajobb

Informations- säkerhetsstrateg

Enheten för juridik och säkerhet
söker en informationssäkerhets-
strateg för tillsvidareanställning.

Läs mer och ansök senast
19 januari på ostersund.se/ledigajobb

Välkommen att söka jobb hos oss!

*Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund svarar för
räddningstjänsten i kommunerna Bollebygd, Borås,
Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.*

Övningsansvarig

Vi söker dig med mångårig erfarenhet av lärande och
god administrativ förmåga för ett engagerande och
självständigt arbete med innovation som ledord.

Var med och säkerställ och utveckla vår övnings- och
utbildningsverksamhet i linje med vår vision -
Ett säkert och olycksfritt samhälle för alla.

Välkommen med din ansökan senast **2020-01-12**.

Läs mer om tjänsten på www.serf.se

NYTT OM NAMN

■ **Hillevi Engström** är ny för-
bundsledare för Södertörns
brandförsvarsförbund. Hon har
bland annat varit moderat minis-
ter i alliansregeringen, senast var
hon kanslichef vid Finansförbun-
det. **Lars-Göran Uddholm**, som
varit brandchef sedan 2010, har
gått i pension.

■ **Jan Stangebye** är sedan au-
gusti försvarsdirektör vid läns-
styrelsen i Uppsala, han har job-
bat vid myndigheten sedan 2017.
Tidigare försvarsdirektören **Jo-
han von Knorring** är numera
länsråd i Uppsala.

■ Ställföreträdande räddnings-
chef **Henrik Nilsson** klev 1 de-
cember upp och blev räddnings-
chef i Tranås kommun, han ef-
terträder **Bertil Fång** som gått i
pension.

■ **Ola Mårtensson** har anställts
hos MSB med ansvar för frågor
om jämställdhet och mångfald
inom räddningstjänsten. Han er-
sätter **Erik Flink** som övergått till
operativa avdelningen.

Räddningstjänsten i Habo kommun söker Säkerhets- och beredskapssamordnare

Läs mer och ansök via habokommun.se/ledigajobb
senast den 20 januari.

HABO KOMMUN

Chef stab & service / vice brandchef

Vi söker chef för stab- och servicefunktionen, förbundets ”spindel i nätet”.

Utifrån erfarenhet och intresse finns också möjlighet att bli tillika vice brandchef.

Ny huvudbrandstation invigs mars 2020, vi blir också del av RäddningsRegion
Bergslagen maj 2020.

Välkommen med din ansökan på wbrand.se

BRANDKÅREN
NORRA DALARNA

Vi söker byggnadsingenjör

Till MSB:s nationella förstärkningsresurs
Sök och räddning.

Läs mer och ansök på
msb.se/insatsrekrytering

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Ella Carlberg, MSB, är stationerad i Washington för att underlätta svenskt forskningssamarbete med MSB:s motsvarighet Department for Homeland Security. Hon är där över tre år med möjlighet till förlängning. – Det tar lite tid att etablera sina nätverk och komma in i arbetet här. För korta rotationer är inte bra, då blir det mycket inlärninng och ganska lite output, säger Ella Carlberg.

FOTO: FRIDA THEANDER

Förenar stater i Washington

Sedan förra hösten är juristen Ella Carlberg, MSB, stationerad vid svenska ambassaden i Washington. Hon stortrivs.

■ – Svenska ambassaden ligger i Georgetown nere vid vattnet. Det är en spännande tid att vara i USA och Washington är en jättetrevlig stad. En väldigt trevlig arbetsplats med roliga och kunniga kollegor.

Sverige tecknade 2007 ett forsknings- och utvecklingsavtal med Department for Homeland Security (DHS). Genomförandet av avtalet ligger hos MSB och för att underlätta samarbetet med denna amerikanska jätte med 240 000 anställda är en MSB-medarbetare placerad i Washington.

Jobbet är varierat, allt från att ta emot besök, anordna seminarier och konferenser, följa utvecklingen i USA, skriva rapporter och sköta externa och interna kontakter.

– Avtalet är det centrala i min tjänst men utöver det jobbar jag med frågor som MSB är intresserat av och som jag rapporterar hem om.

Eftersom justitiedepartementet inte har någon representant här så täcker jag även en del av deras frågor för ambassadens räkning.

Avtalet omfattar hela samhällssäkerhetsområdet för gemensam forskning och utveckling. Alla svenska myndigheter kan använda avtalet som en plattform för samarbete om forskning som gynnar båda länderna.

– Vi har haft samarbete inom hela CBRNE-området. Vi har teknik- och metodutveckling för blåljustpersonal, vi samarbetar i arbetet mot våldsbejakande extremism, så vi gör allt från att utbilda bombhundar till att forska om metoder inom krishantering och hur man leder kriser.

Washington är en stad med många tanke-smedjor, kontakt- och nätverksbyggande är en viktig del av jobbet.

– Finns extremt mycket experter här, både politiska experter och sakkunniga. För att få reda på det senaste samarbetar vi en del med dom och lyssnar på vad de har att säga inom sina respektive områden.

En stor tankesmedja som Sverige har täta kontakter och samarbeten med är Atlantic Council.

Möjligheter
"Vår motpart på DHS har en forskningsbudget på nio miljarder dollar."

Ella Carlberg, MSB

– För ett par månader sedan ordnade ambassaden och Atlantic Council en intressant konferens här i huset där MSB var med och talade om påverkansfrågor. Experter från hela världen berättade om upplevelser av påverkan och den senaste forskningen. Ett bra exempel på hur MSB och ambassaden samarbetar.

Under ett besök av inrikesminister Mikael Damberg förra året lyckades man få till ett möte med chefen för DHS, Kevin McAleenan.

– Det har vi försökt få till under flera år, så det var kul att det äntligen blev av. Det var ett roligt och intressant möte.

Byggnaden House of Sweden innehåller ett eventcenter som ambassaden från och med nästa år har hand om. Huset med ambassaden och de kontakter som byggts upp ger en bra grund att arbeta från.

– Vi har väldigt goda förutsättningar att jobba med USA. Det är ett enormt land med väldigt stora möjligheter. Vår motpart DHS har en forskningsbudget på nio miljarder dollar. Kan man hitta gemensamma intressen kan man få väldigt mycket utväxling för det engagemanget, säger Ella Carlberg.

GUNNO IVANSSON